

V

BERNARDOS ALBOS NAMAI

TRIJŲ VEIKSMŲ DRAMA

VEIKĖJAI

BERNARDA, 60 metų

MARIJA CHOSEFĀ — Bernardos motina, 80 metų

ANGUSTIJA — Bernardos duktė, 39 metų

MAGDALENA — Bernardos duktė, 30 metų

AMELIJA — Bernardos duktė, 27 metų

MARTIRIJA — Bernardos duktė, 24 metų

ADELA — Bernardos duktė, 20 metų

PONSIJA — tarnaitė, 60 metų

PRUDENSIJA, 50 metų

TARNAITĖ, 50 metų

ELGETA

PIRMOJI MOTERIŠKĖ

ANTROJI MOTERIŠKĖ

TREČIOJI MOTERIŠKĖ

KETVIRTOJI MOTERIŠKĖ

MERGAITĖ

MOTERYS GEDULO RŪBAIS

Autorius pabrėžia, kad šl triveiksmė pjesė yra tiksliai tikro gyvenimo fotografija.

PIRMAS VEIKSMAS

Kambarys Bernardos namuose. Storos sienos gerai išbaltintos. Skliautinės durys, ant jų kiltinio audeklo užuolaidos su pomponais ir volanais. Nendrinės kėdės. Paveikslai vaizduoja nimfas ir pasakų karalius neįtikimiausio peizažo fone. Vasara. Gili ūksminga tylą užliejusi sceną, kuri, uždangai pakylant, yra tuščia. Girdėti varpų skambėjimas.

I e i n a t a r n a i t ė

T a r n a i t ė. Tie varpai man baigia išskalambyti galvą.

P o n s i j a (*eina, kramtydama duoną su dešra*). Jau daugiau kaip dvi valandas tilindžiuoja. Iš visų kaimų kunigai susirinko. Gražumėlis tos bažnyčios šiandieną!.. Išgirdusi „amžiną atilsį“, mūsų Magdalena apalpo.

T a r n a i t ė. Ji labiausiai susikrimitusi.

P o n s i j a. Jinai, tik jinai tėvą mylėjo.

Taigis! Ačiū dievui, bent valandėlei likome vienos. Pavalgyt atėjau.

Tarnaitė. Kad tik nepastebėtų Bernarda!..

Ponsija. Pati nieko į burną neima ir nori, kad mes visos dabar badu dvėstumėm. Pamanykite, dvarponė kokias Baisi beširdė! Nuvožiau kamaroje kubiliuką ir pasiėmiau dešros.

Tarnaitė (*gailiai, maldaudama*). Ar neduotum, Ponsija, mano dukrytei?

Ponsija. O tu nueik taipogi ir pasisemk žirnių saują. Šiandien jinai nepasiges!

Balsas (*už scenos*). Bernarda!

Ponsija. Senė... Ar gerai užrakina?

Tarnaitė. Du sykius pasukau raktą.

Ponsija. Reikėjo užšauti dar su velke. Kiekvienas jos pirštas — tikras visraktis.

Balsas. Bernarda!

Ponsija (*rėkia*). Tuoj ateis! (*Tarnaitei*) Viską sutvarkyk ir išblizgink. Jei liks bent dulkelė, Bernarda man išraus paskutinius plaukus.

Tarnaitė. Kokia moteris!

Ponsija. Engia, šokina visus namiškius. Jai nieko nereiškia užsėst ant širdies žmogui ir kankinti jį kad ir metus laiko... Stipk, jei

nori, o jina! sau ramiai žiūrės į tave su šėtoniška šypsena! Greičiau išplauk taures ir stiklus!

Tarnaitė. Tik mazgok, tik šluostyk — net rankos jau kruvinos.

Ponsija. Aukštai ji nešasi — girdi, aš — tvarkingiausia, pavyzdingiausia šeiminkė! Ačiū dievui, vargšas jos vyras galų gale bent pasilsės.

Varpai nutyla

Tarnaitė. Giminaičiai atvyko visi?

Ponsija. Vien jos artimieji. Mat, jo šeima nekenčia Bernardos. Atėjo tiktai pasižiūrėti į velionį ir peržegnot paskutinį kartą.

Tarnaitė. Kėdžių ar užteks?

Ponsija. Per akis. O ne — tai tegu sėdasi ant grindų. Nuo to laiko, kai mirė jos tėvas, joksai svečias nėra peržengęs šių namų slenksčio. Jinai niekam nenori rodyti savo valdų. Kad ji prasmegtų!

Tarnaitė. Juk su tavim ji elgiasi gerai.

Ponsija. Trisdešimt metelių skalbiu aš jos marškas; trisdešimt metelių mintu nuogaužom nuo jos stalo. Per naktis nesudedu akių, kai ją užpuola kosulys; nuo ryto ligi vakaro stebiu pro plyšį, kas darosi pas kaimynus, ir viską jai pranešinėju. Mudvi pažįstame

viena kitą kaip nuluptas. Ir vis dėlto — kad ji surūgtų! Kad jai akys išvarvėtų!

T a r n a i t ė. Liaukis!

P o n s i j a. Esu gera kalė; man liepia — aš loju; piudo mane prieš elgetas — aš kandžioju jiems kulnis. Mano sūnūs dirba jos žemę ir abu jau vedę, bet vis tiek pat truks mano kantrybė.

T a r n a i t ė. Ir tąsyk. . .

P o n s i j a. O tąsyk užsidarysiu su ja kambary ir ištisus metus spiaudysiu jai veidą: „Pirmiausia, še tau, Bernarda, už tai, paskui dar už tai, paskui dar už kai ką. . .“ — kol pasidarys ji panaši į gyvatę, kurią vaikigaliai akmenais nudaigėjo. O argi ne gyvatė jinai? Tokia jau visa jų padermė. Tiesą pasakius, gyvenimas jos nepavydėtinas. Penkios dukterys — viena biauresnė už kitą. Angustija, vyresnioji, ta, kur iš pirmojo vyro, turi pinigėlio, o kitos — tik keliolika marškinių ir nėriinių krūvą. Duonos truputis, šioks toks vynuogynas — štai ir visas jų palikimas.

T a r n a i t ė. Norėčiau aš būti tokia neturtinga, kaip jos!

P o n s i j a. Užtat mudvi su tavim nagingos esam, žemelės irgi turim, kiek kapui reik.

T a r n a i t ė. Tiek jos ir tegauta vargdieniai.

P o n s i j a (*prieidama prie bufeto*). Stiklas visas mūsų nutupėtas.

T a r n a i t ė. Muilu ploviau, minkštu skuduru tryniau — nepadeda nieks.

Girdėti varpų gaudimas

P o n s i j a. Paskutinis „amžinatilsį“ už jo vėlę. Einu paklausti. Gražiai mūsų klebonas gieda, labai man patinka. Anądien taip aukštai „Tėve mūsų“ užtraukė, kad balsas jo liejosi it laiba vandens srovelė šotin. Teisybė, į galą jis pagavo gaiduką, bet vis vien jį girdėt — vienas malonumas. Žinoma, niekas lygintis negali su mūsų senuoju zakristijonu, tuo, kur buvome Malkakirčiu praminę. Velionei mano motušei tokį „amžiną atilsį“ užgiedojo, kad sienos drebėjo, o kai pasigirdo „Amen“, — sakytum vilkas įbėgo į bažnyčią. (*Mėgdžiodama zakristijoną*) A-a-me-en! (*Užsikosėja*)

T a r n a i t ė. Atsargiau, pliš koserė.

P o n s i j a. Man jau seniai plyšo ten, kur reikia! (*Išeina juokdamasi*)

Tarnaitė šluosto dulkes. Varpai tebegaudžia

T a r n a i t ė (*niūniuoja, pritardama varpams*). Dzin-dzin dan, dzin-dzin dan. Atleisk jam, viešpatiel

E l g e t a (*su maža mergyte*). Tegul būna pagarbintas!

T a r n a i t ė. Dzin-dzin dan. Duok dieve,
kad jis dar ilgai mūs lauktų aname pasauly!
Dzin-dzin dan.

El g e t a (*garsiai, kiek suirzusi*). Tegul
būna pagarbintas!

T a r n a i t ė (*piktai*). Per amžių amžius. . .

El g e t a. Nuograužų atėjau.

Varpai nutyla

T a r n a i t ė. Nešdinkis, iš kur atkeliavusi.
Šiandien visos nuograužos — mano.

El g e t a. Būk žmogus! Tave yra kas iš-
laiko. Mudvi su dukrele — vienui vienos!

T a r n a i t ė. Šunes — taip pat vieni, o vis
dėlto gyvena.

El g e t a. Man visados čionai ši tą nu-
meta.

T a r n a i t ė. Eik lauk, sakau. Kas jus
kvietė? Va kaip kambarį pritrypėt! (*El g e t a*
su m e r g y t e pasišalina). Čia tau ir bufetai,
ir gėlės ant pastovų, tvaska lovos metalinės,
grindys — kaip veidrodis, o mes molinėse lūš-
nose vargstam, vienu šaukštu iš vieno puodo
srebiame. Greit visi pakratysim kojas, tai ne-
bus nė kas teisybę papasakoja.

Varpai vėl suskamba

Gauskite, garsiau! Karstas — paaukuotas,
balta drobulė patiesta. . . Tuoj išneš. Ir tau, ir

man — tas pats galas. Na ką, Antonijau Marija Benavidesai, gulì sau dabar tylus su plonos gelumbės eilute ir naujutelaičiais bateliais? Taip tau ir reikia! Nebeatraitinėsi man daugiau tvarte sijonol

Iš scenos gilumos poromis pradeda eiti moterys gedulo rūbais: didelės juodos skaros, juodi sijonai ir tokios pat spalvos vėduoklės rankose. Poros eina ir eina, kol prieina pilna scena

Tarnaitė (pratrūksta raudoti). Ak Antonijau Marija Benavidesai, neberegėsi jau niekad šių sienų, nebevalgysi duonos šioje pastogėje. Iš visų tavo tarnaičių aš mylėjau tave labiausiai! (Raudamasi sau plaukus) Kaipgi aš be tavęs gyvensiu pasaulyje? Kaip gyven-siu?

Kai du šimtai moterų susirenka scenoj, pasirodo Bernarda ir penkios jos dukros

Bernarda (tarnaitėi). Nutilk!

Tarnaitė (verkdamą). Bernarda!

Bernarda. Mažiau rėk, daugiau dirbk. Būtum verčiau namus apšvarinusi kaip reikiant šermenų dieną. Išeik. Čia tau ne vieta. (Tarnaitė žliumbdama pasišalina) Tie

skurdžiai — tikri galvijai, lyg iš kitos tešlos drėbti.

Pirmoji moteriškė. Skurdžiui taipogi netrūksta sielvartų.

Bernarda. Duok jam žirniinės lėkštelę — ir visos bėdos tuoj išrūks iš galvos.

Mergaitė (*baikščiai*). Valgyt turime tam, kad gyvi būtume.

Bernarda. Tavo amžiuje dera tylėt, kai šneka vyresnieji.

Pirmoji moteriškė. Mergyte, užsičiaupk.

Bernarda. Aš neleisiu sau pamokslus skaityti. Sėskitės.

Visos sėdasi. Pauzė

(*Pakeldama balsą*) Magdalena, nežliumbk. Jei nori verkt, lišk po lova. Girdi?

Antroji moteriškė (*Bernardai*). Darbus kluone jau pradėjote?

Bernarda. Pradėjom. Vakar.

Trečioji moteriškė. Kaip šutina saulėl Karšta lyg pirty.

Pirmoji moteriškė. Daug metų nebuvo tokios kaitros.

Pauzė. Visos vėduojasi

Bernarda. Limonadas paruoštas?

P o n s i j a. Taip, Bernarda. (*Ant didelio padėklo išnešioja limonadą, supilstytą į baltus puodelius*)

B e r n a r d a. Apdalyk ir vyrus.

P o n s i j a. Aš pavaišinau juos kieme.

B e r n a r d a. Lai išeina tuo pat keliu, kuriuo pateko čionai. Nenoriu, kad jie maišytųsi.

M e r g a i t ė (*Angustijai*). Pepė Čigonas irgi buvo bažnyčioje tarp kitų.

A n g u s t i j a. Mačiau.

B e r n a r d a. Ten jo motina buvo. Jinai matė jo motiną. Nei aš, nei ji Pepės nepastebėjom.

M e r g a i t ė. Man lyg ir pasirodė...

B e r n a r d a. Velionės Darachli vyras — tas tai buvo tikrai. Prie pat tavo tetos. Kas jo nematė?

A n t r o j i m o t e r i š k ė (*pusbalsiu, į šalį*). Šėtono išpera!

T r e č i o j i m o t e r i š k ė (*tokiu pat tonu*). Ne liežuvis, o peilis!

B e r n a r d a. Moterys bažnyčioje turi žiūrėti tik į vieną vyriškį — į kunigą, ir tai dėl to, kad jis su sijonu. Kas galva maksi ir akimis šaudo, tas vėją gaudo.

P i r m o j i m o t e r i š k ė (*pusbalsiu*). Velnių priėdusi sena rupūžė!

Ponsija (*švokšdama pro dantis*). Pati
išdziūvusi kaip šakalys, o vyrus dar sapnuoja.

Bernarda. Tegul būna pagarbintas! . .

Visos (*žegnodamosi*). Tegul būna — per
amžių amžius.

Bernarda Drauge su visais šventaisiais
Ramybėj ilsėk amžinai!

Visos. Amžiną atilsį!

Bernarda Kalavijas Mykolo švento
Lai saugo tave tenai!

Visos. Amžiną atilsį!

Bernarda Tegul ranka visagalio
Tavo vėlę skaisčią priglaus!..

Visos. Amžiną atilsį!

Bernarda Te palaimintųjų žiburėliai
Tau švies karalystėj dangaus.

Visos. Amžiną atilsį!

Bernarda Su sielom tų, kur klajojo
Ant žemės ir jūroj,— ilsėk!

Visos. Amžiną atilsį!

Bernarda. Priimki mielaširdingai savo
tarną Antonijų Mariją Benavidesą ir suteik
jam dangaus viešpatystę.

Visos. Amen.

Bernarda (*atsistoja ir gieda*). Requiem
aeternam dona eis domine.¹

¹ Amžiną atilsį duok jiems, viešpatie!

Visos (atsistoja ir gieda gregorijoniškai). Et lux perpetua luceat ab eis.¹

Žegnojasi

Pirmoji moteriškė. Melskis už jo vėlę ir būk ištverminga.

Moterys viena po kitos slenka prie išėjimo

Trečioji moteriškė. Kad tavo namuos būtų visad šviežios duonos žiauberėlė.

Antroji moteriškė. Kad tavo dukros niekuomet neliktų be pastogės.

Moterys vis slenka pro Bernardą link išėjimo.

Pro kitas duris, iš kiemo pusės, įeina

Augustija

Ketvirtoji moteriškė. Kad skalėtų tavo gėrybės, įgytos moterystėje.

Ponsija (įeina su pinigine rankoje). Štai, vyrai atsiuntė pinigų kapši šermenių próga.

Bernarda. Padėkok jiems ir pripilk po stikliuką karčiosios.

Mergaitė (Magdalenai). Magdalena...

Bernarda (Magdalenai, kuri pravirksta). Cit!

Visos išeina

¹ Ir šviesa amžina iš jų tesklinda!

(*Joms įkandin*) Keliaukit, keliaukit sau namo ir koneveikite visa, ką čia regėjote! Duok dieve, kad dar ilgus metus nekeltumėte pas mane kojos!

P o n s i j a. Tau nėra kuo skųstis! Visi gyventojai susirinko.

B e r n a r d a. Taigi. Užtvindė mano namus savo liežuvių nuodais ir užsmardino savo sijosų prakaitu.

A m e l i j a. Mamyt, kam jūs taip kalbate?

B e r n a r d a. O ką gi dar galima pasakyti apie šį prakeiktą užkaborį, kur nėra net upės, o šuliniai taip prižėlę, jog geri vandenį ir bijai apsinuodyti.

P o n s i j a. Mat, kaip priteršė grindis!

B e r n a r d a. Tarsi ožkų banda būtų įgarinęjus.

Ponsija valo grindis

Dukryt, duok man vėduoklę.

A d e l a. Prašom. (*Paduoda jai apskritą vėduoklę su raudonom ir žaliom gėlėm*)

B e r n a r d a (*meta vėduoklę žemėn*). Ar gi šitokia vėduoklė tinka našlei? Duok man juodą ir išmok gerbti savo tėvo atminimą.

M a r t i r i j a. Šekit manąją.

B e r n a r d a. O tu?

M a r t i r i j a. Man nekaršta.

B e r n a r d a. Pasiieškok kitos — prireiks. Per aštuonerius metus, kuriuos truks gedulas, nė vėjelis neturi įdvelkt iš gatvės į šiuos namus. Gyvensime, lyg būtume užsimūriję duris ir langus. Taip darė mano tėvas, taip darė mano senolis. O jūs tuo tarpu pradėkite siurvinėti, ruoškite sau kraitį. Ten, skrynioje, guli dvidešimt drobės rietimų. Galite sau paklodžių pri-sikarpyti ir apdangčių. Magdalena tegul kraš-tus išdygsniuoja.

M a g d a l e n a. Mielai.

A d e l a (*su kartėliu*). Gali ir nedygs-niuot, apsieis. Šitaip tavo kraitis labiau patiks.

M a g d a l e n a. Nei manasis nepatiks, nei tavasis. Aš žinau, kad niekad neištekėsiu. Tuš-čia jo! Verčiau kur nors malūne maišus tam-pyti, negu sėdėt per dienų dienas tarp keturių sienų.

B e r n a r d a. Tam tu ir moteris, kad na-mie tupėtum.

M a g d a l e n a. Prakeikimas būt moterim.

B e r n a r d a. Čia mano valia, mano galia. Daugiau nebebėgiosi guostis pas tėvą. Mote-riškai — adata ir siūlas, vyrui — botagas ir mulas. Tarp pasiturinčių taip jau įprasta nuo seno.

A d e l a išeina

B a l s a s. Bernarda! Išleiskite manel

Bernarda (*garsiai*). Tegu eina!

Ieina tarnaitė

Tarnaitė. Vos-ne-vos ją sutavaliøjau. Tavo motina jau per aštuntą dešimtį persirito, o tvirta kaip ažuolas.

Bernarda. Į senelį atsigimė. Jis irgi toks buvo.

Tarnaitė. Per tą subruzdimą man teko jai porą kart užkimšti kakarinę su tuščiu miltmaišiu,— taip ji nasrus paleido, šaukė vis, kad tu jai bent kokių paplavų ar šunienos duotum... Girdi, nieko kito jina! negauna iš tavęs.

Martirija. Oi, pridirbs ji mums bėdos!

Bernarda (*tarnaitėi*). Varyk ją į kiemą, tegul į valias išsirėkia.

Tarnaitė. Jina! išsitraukė iš skrynios savo žiedus ir auskarus su ametistais, išsipustė — ir sako man: „Noriu už vyro!“

Dukros juokiasi

Bernarda. Bėk pas ją ir, žiūrėk, nepri-leisk arti prie šulinio.

Tarnaitė. Nenusiskandins, būk rami.

Bernarda. Dėl šito nebijau. Bet čia tokia vieta, jog kaimynės gali ją pro langą pamatyti.

Tarnaitė pasišalina

Martirija. Einam persirengti.
Bernarda. Tik nenusigobkit skarų.

Įeina Adela

Kur Angustija?

Adela (*su ypatinga intonacija*). Ji sukinėjos apie vartelius, mačiau pro plyšį. Ką tik išėjo paskutinis vyras.

Bernarda. O tu ko prie vartelių landžioji?

Adela. Buvau pažiūrėt vištų, ar nepadėjo kiaušinių.

Bernarda. Betgi vyrai jau išsidangino!

Adela (*su ypatinga intonacija*). Keli dar stoviniavo už tvoros.

Bernarda (*įdūkusi*). Angustija! Angustija!

Angustija (*ižengdama*). Jūs šaukėte mane?

Bernarda. Kur buvai? Į ką spoksojai?

Angustija. Į nieką.

Bernarda. Argi padorios merginos taip elgiasi? Sakyk! Nespėjome palaidoti tėvą, o jį - lyg uodegon įkirpta, nulapsėjo paskui vyrus! Į ką tu spoksojai?

Pauzė

Angustija. Aš...

Bernarda Tul
Angustija. Į nieką aš nespoksojau!
Bernarda (*prieidama artyn ir tēkšdama jai per veidą*). Pamaival Apsimetėlė!
Ponsija (*priebėgusi tramdo šeimininkę*).
Bernarda, nusiramink!

Angustija verkia

Bernarda. Lauk iš čia! Visos!

Dukterys išeina

Ponsija. Tikrų tikriausiai ji nė pati nenutuokia, kad blogai elgiasi. Šmukštelėjo pro duris — ir į kiemą! Net pikta man pasidarė. Paskiau dar prie lango ilgokai stovėjo ir klausėsi, apie ką vyrai porina, o jau tos jų šnekos — neduok dieve!

Bernarda. Liežuvį niežti, tai ir atsi-
velka į šermenis. (*Smalsaudama*). Apie ką gi
jie kalbėjo?

Ponsija. Vis apie Paką Rožytę. Pririšo
vakar vakare jos vyrelį prie ėdžių, pasisodino
ją apžargom ant arklio pasturgalio — ir išdul-
kėjo alyvmedžių giraitėn, ant kalniuko.

Bernarda. O ji ką?

Ponsija. Nesispyriojo. Girdėjau, kad
atvirkščiai! Joja sau, krūtinę atstačiusi, o Mak-
similianas laiko ją apkabinęs it gitarą. Baisus
dalykas!

Bernarda. Toliau kaip buvo?

Ponsija. Taip, kaip ir reikėjo laukti. Sugrįžo jie paryčiu. Pakos Rožytės plaukai išsidraikę, gėlių vainikas ant galvos. . .

Bernarda. Viena tik ji šičia tokia pasileidusi.

Ponsija. Todėl, kad ne čionykštė. Jinai — iš kažin kur toli. Ir tie vaikinai, kur buvo ją pastvėrę, taipogi ne iš šio krašto. Vietiniai niekad jos nebūtų drįsę.

Bernarda. Aiškus daiktas. Bet jie mėgsta smaksot į visokias nešvankyles, o pasakui blevyzgoti. Seilę varvindami, tik ir ieško progos.

Ponsija. Daug dar apie ką pasakojo.

Bernarda (*su baime dairydamosi*). Ką gi būtent?

Ponsija. Gėda kartoti šitokius dalykus.

Bernarda. Ir mano duktė visa tat girdėjo?

Ponsija. Kas per klausimas!

Bernarda. Kaip du vandens lašai panaši į savo tetas! Tokios buvo lepios, drovios, tokios tylenės, o leipdavo prieš kiekvieną kirpėją. Kiek reikia praliet prakaito, kiek triūso padėti, kad mergaitės išaugtų doros ir nepabėgtų vieną gražią dieną su koku perėjūnu!

P o n s i j a. Seniai tavosioms tekėti laikas. Bet jos prieš tave per daug balso nekelia, nepurkštuoja. Angustija, rasi, jau ketvirtą dešimtį varo?

B e r n a r d a. Trisdešimt devyneri sukako.

P o n s i j a. Pagalvokite! Ir niekad nė su kuo nevaikščiojo?

B e r n a r d a (*įdūkusi*). Ne, niekados, nė vienai! Tiktai to betūko... Joms ir taip gerai.

P o n s i j a. Aš gi nenorėjau tavęs ižvesti.

B e r n a r d a. Per šimtą mylių aplink nerasi vyro, tinkančio bent kuriai nors į porą. Čionykščiai — joms per prasti. Negi nori, kad išleisčiau jas už kokio neraliuoto kumečio?

P o n s i j a. Vertėtų gal kur kitoje vietoje pasidairyti.

B e r n a r d a. Ką? Jas parduot?

P o n s i j a. Ne, Bernarda, ne parduot, o ištektinti... Bijau tik, kad kitur jų pačių nepalaikytų plikšėmis.

B e r n a r d a. Prikąski savo šlykštų liežuvį!

P o n s i j a. Su tavim nė pakalbėt neįmanoma. Argi mes ne savi žmonės?

B e r n a r d a. Toli gražu. Tu man tarnauji, aš tau moku — ir baigtas kriukis!

T a r n a i t ė (*įeidama*). Atėjo don Arturas, dėl dalybų.

Bernarda. Tuoju. (*Tarnaitėi*) Pradėk baltinti kiemą. (*Ponsijai*) O tu sukrauk didžiojon skrynion visas velionio drapanas.

Ponsija. Ši bei tą galėtume vargšams atiduoti.

Bernarda. Ničniekol! Nė sagutės! Nei skepetaitės, kuria buvome jam veidą uždenę. (*Lėtai išeina. Tarpdury atsisuka ir žiūri į savo tarnaites*)

*Tarnaitės seka jai iš paskos
Ieina Amelija ir Martirija*

Amelija. Váistų išgėrei?

Martirija. Kas man iš to, kokia naudal

Amelija. Bet tu juos išgėrei vis vien.

Martirija. Nebetikiu jais,— darau viską lyg kokia mašina.

Amelija. Nuo to laiko, kai ėmė lankyti naujas daktaras, tu pažvalėjai.

Martirija. Aš jaučiuosi, kaip ir anksčiau.

Amelija. Atkreipei dėmesį? Adelaidės nebuvo šermenyse.

Martirija. Nesistebiu. Jos kavalierius neleidžia jai nė nosies iškišti gatvėn. Pirmiau ji buvo linksma, o dabar netgi pudruotis nustojo.

A m e l i j a. Nežinia, kaip geriau: turėt kavalierių ar neturėt?

M a r t i r i j a. Tas pats galas.

A m e l i j a. Nuo to amžino niurzgėjimo ir šniukštinėjimo čia mums tikra papiūtis. Įsivaizduoju, kiek Adelaidė prisikentėjo.

M a r t i r i j a. Ji bijo mūsų motinos, kuri tik vieną žino viską apie jos tėvą ir apie tai, koku būdu jie pralobo. Kiekvienąsyk, kai Adelaidė ateina, ji bado jai akis savo piktom užuominom. Kadaisė Kuboje jos tėvas užmušė vyrą vienos moteriškės, o paskui pats vedė ją. Tai buvo jo pirmoji žmona. Vėliau, atvykęs čionai, ją metė ir susidėjo su kita, kuri turėjo dukterį. Jis greit susiuostė su mergina, būsimą Adelaidės motina, ir vedė ją po to, kai antroji žmona, išėjusi iš proto, mirė.

A m e l i j a. Koksai išgamal Kodėl gi jo nepatupdė kalėjiman?

M a r t i r i j a. Tokiuos reikaluos vyrai dengia viens kitą, užtat niekas ir nesiryžo to kelti aikštėn.

A m e l i j a. Betgi Adelaidė čia niekuo dėta.

M a r t i r i j a. Žinoma. Tačiau viskas šiam pasaulyje kartojas! Žiūriu — ir siaubas ima... Jai irgi skirta tokia pat dalia, kaip jos

motinai ir bobutei, kurios abidvi buvo jos tėvo žmonos.

A m e l i j a. Kokia klaikybė!

M a r t i r i j a. Vyrų geriau suvis neregėti. Iš mažens bijau jų kaip ugnies. Matau, būdavo, kaip jie, trypsėdami batais ir šūkalodami, laidare jaučius kinko arba grūdų maišus tąso,— ir galvoju su baime: kad tik niekad neišaugčiau didelė, kad tik nepakliūčiau į jų rankas! Todėl dievas nedavė man nei sveikatos, nei grožio, ir jie dabar patys iš tolo manęs lenkiasi.

A m e l i j a. Ne, nesakyk. Enrikė Umanas rėžė apie tave sparną, ir jisai tau patiko.

M a r t i r i j a. Ko tie žmonės neprasima! Sykį jis man pranešė per savo berno dukterį, kad žada ateit, ir aš ligi ryto stovėjau vienmarškinė prie lango, akys man ištiso belaukiant, bet jisai nepasirodė. Tai buvo tušti pliauškalai. Paskiau jis vedė kitą, turtingesnę.

A m e l i j a. Bet jau jos biauromėlis!.. Tikra baidyklė!

M a r t i r i j a. Tiems rūpi žemė, galvijai,— ne grožis! O žmona privalo žiūrėt, kad jie sotūs būtų, ir tupėt lyg pelė po šluota.

A m e l i j a. Vargas!

Ieina M a g d a l e n a

Ma g d a l e n a. Ką beveikiate?

M a r t i r i j a. Šiaip sau...

A m e l i j a. O tu?

Ma g d a l e n a. Slampinėjau po kambarius. Norėjau kojas pamankštinti. Žvalginėjau paveikslukus, kuriuos bobutė kadais siuvinėjo per kanvą... Atsimenat, gauruotas šuniukas, negras, kovojantis su liūtu... Mes taip juos mėgom vaikystėje! Tada gyvenome linksmiau. Vestuvės nesibaigdavo dešimtį dienų, ir negirdėdavai jokių apkalbų ar šmeižtų. Dabar visokių prašmatnybių priviso, nuotakos baltą šydą užsileidžia it miestelėnės, butelinis vynas ant vaišių stalo, o mes kažkodėl pasmerkotos gyvos trūnyti, kad tiktai kas nors mūsų neapšnekėtų!

M a r t i r i j a. Neduok viešpatie, kas tuomet būtų!

A m e l i j a (*Magdalenai*). Tau batukų raišteliai atsirišo.

Ma g d a l e n a. Tiek to.

A m e l i j a. Užminsi ir pargriūsi.

Ma g d a l e n a. Bus viena mulke mažiau.

M a r t i r i j a. O kur Adela?

Ma g d a l e n a. Neklauskit! Apsitaisė savo žalia suknia, kurią pasisiuvo gimimo dienai, išbėgo į diendaržį ir kad suriks: „Vištos!

Vištytės mano! Veizdėkite!“ Vos neplyšau iš juoko.

A m e l i j a. Jei motina būtų pamačiusi . .

M a g d a l e n a. Vargšėlė! Ji mūsų šeimoj pati jauniausia, vis dar apie kažką svažoja. Nieko nepagailėčiau jos laimei.

Pauzė

Per sceną pereina A n g u s t i j a su rankšluosčiais

A n g u s t i j a. Kelinta valanda?

M a g d a l e n a. Tur būt, tuoj dvylikta.

A n g u s t i j a. Nejaugi?

A m e l i j a. Apie tiek.

A n g u s t i j a išeina

M a g d a l e n a (*rimtu veidu*). Girdėjot?

A m e l i j a. Ne.

M a g d a l e n a. Taip ir patikėjau!

M a r t i r i j a. Nežinau, apie ką tu čia . .

M a g d a l e n a. Abi jūs žinote viską geriau už mane. Amžinai kuždatės tarp savęs, susiglaudusios lyg dvi avytės, o su kitais — nė šnipšt, burnos neatveriat. Aš — apie Pepe Čigoną! . .

M a r t i r i j a. Al

M a g d a l e n a (*mėgdžiodama ją*). Al Kaimynai jau išbėdė ausis . . . Pepe Čigonas

pasišovęs prašyt Angustijos rankos. Vakar jisai vis panamėj slankiojo, matyt, žada atsiųst piršlį.

M a r t i r i j a. Labai džiaugiuos. Jis geras vaikinąs.

A m e l i j a. Aš irgi. Angustijai pasisekė.

M a g d a l e n a. Anaip tol judvi nesidžiaugiate.

M a r t i r i j a. Magdalena! Susimildama...

M a g d a l e n a. Jeigu jam patiktų Angustija kaip moteris, atseit, jos išvaizda,— man būtų ko džiaugtis. Bet jį traukia Angustijos pinigėliai. Nors Angustija — mūsų sesuo, tačiau, pridėję ranką prie širdies, atvirai šnekėkim tarpusavy: ji — nebe jauna, paliegus ir visada buvo labiausiai iš mūsų nevykusi. Net tada, kai turėjo dvidešimt metų, rūbai ant jos kada-rojo lyg ant karties. O juk dabar jai keturiasdešimt!

M a r t i r i j a. Nekalbėk taip. Laimė ateina pas tą, kas jos mažiausiai tikisi.

A m e l i j a. Man regis, jinaį sako tiesą. Angustija (vienintelė iš mūsų!) ir anksčiau buvo turtinga, o tėvas dar paliko jai visus savo pinigus; dabar, kai jis mirė ir prasideda dalybos, daug kas prie jos šliejasi.

M a g d a l e n a. Pepeį Čigonui dvidešimt

penkeri metai, ir visoį apylinkėį nėr antro to-
kio šmaikštuolio. Man būtų suprantama, jeigu
jis pirštųsi tau, Ameliją, arba mūsų dvide-
šimtmetei Adelai, bet pasirink tu man pačią
seniausią ir neapveidžiausią! . . Maža to, jinai
juk švebelda, kaip ir jos tėvas!

Martirija. Gal ji Pepėi krito į akį!

Magdalena. Nevirškinu aš tavo veid-
mainiavimo!

Martirija. Viešpatie, susimilk!

Įeina A d e l a

Magdalena. Na ką, vištos tavim jau
atsigrožėjo?

Adela. Kaip moku, taip šoku. Kas tau
darbo!

Amelija. Džiaukis, kad nematė motina.
Būtų patąsusi tave už plaukų!

Adela. Baisiai norėjosi man su suknele
pasipuikuoti! Ketinau ją apsivilkti, kai eisim
prie vandenkričio arbūzų valgyti. . . Nėra už
ją gražesnės pasaulyje.

Martirija. Suknelė — išties karališka.

Adela. Ir kaip man tinkal! Iš visų, kurias
yra kada pasiuvus Magdalena, toji — pati dai-
liausia.

Magdalena. O ką tau apie ją vištos
pasakė?

Adela. Nieko, tik apdovanojo blusomis, nuo kurių mano kojos — lyg adatom subadytos.

Juokiasi

Martirija. Geriau ją perdažyk juodai.

Magdalena. O dar geriau — padovonok Angustijai: tegu pasipuošia, eidama su Pepe Čigonu prie altoriaus. . .

Adela (*vos valdydamasi iš susijaudinimo*). Nejaugi Pepė Čigonas. . .

Amelija. Kaip, tu negirdėjai?

Adela. Ne.

Magdalena. Tai dabar žinosi!

Adela. Negali būti!

Magdalena. Pinigai viską gali!

Adela. Štai dėl ko po šermenų ji tuojuo iš namų išsprūdo ir žvilgčiojo už vartelių. (*Pauzė*) Niekad nelaukiau, kad šitas žmogus. . .

Magdalena. Iš jo galima laukti visko.

Pauzė

Martirija. Apie ką galvoji, Adela?

Adela. Apie tai, kaip keblu ir neparanaku mano metuose nešioti gedulą.

Magdalena. Nenusimink, priprasi.

Adela (*iš pykčio prapliupdama ašarom*).

Ne, nepriprasiu! Nebenoriu gyventi kaip atsi-
skyrėlėl! Nebenoriu sėdėt užrakinta, kol pa-
gelsiu ir sumyksiu kaip jūs! Apsivilkisiu rytoj
savo žaliąją suknią ir eisiu sau vaikščiot gatve.
Aš laisvės noriu!

Įeina tarnaitė

Magdalena (*įsakomu tonu*). Adelai
Tarnaitė. Vargšė! Kaip ji tėtušio gaili-
si! .. (*Išėina*)

Martirija. Tylėk!

Amelija. Visų mūsų likimas vienodas.

Adela apsiramina

Magdalena (*Adelai*). Tavęs vos neiš-
girdo tarnaitė.

Įeina tarnaitė

Tarnaitė. Pepė Čigonas gatvėje pasi-
rodė.

*Amelija, Martirija ir Magdalena pašoksta
iš vietų*

Magdalena. Einam pažiūrėt!

Išėina greitai žingsniu

Tarnaitė. O tu ko snaudi?

Adela. Man neįdomu.

T a r n a i t ė. Kai pasuks už kampo, tu iš savo kambario jį ryškiausiai matysi pro langą.

T a r n a i t ė išeina

A d e l a iš pradžių stovi scenoje dvejojama, paskui skubiai nužingsniuoja savo kambarin.

Įeina B e r n a r d a ir P o n s i j a

B e r n a r d a. Tos prakeiktos dalybos!..

P o n s i j a. Daug pinigų teko Angustijai!

B e r n a r d a. Taigi.

P o n s i j a. Kitoms — žymiai mažiau.

B e r n a r d a. Tu man jau tris kartus sakei, ir aš nenorėjau tau priešginiuoti. Žymiai mažiau, k u r k a s mažiau. Nebambėk man daugiau apie tai.

Įeina A n g u s t i j a, smarkiai nusipudravusi

B e r n a r d a. Angustija!

A n g u s t i j a. Ką, motin?

B e r n a r d a. Kaip tu drįsai nusipudruoti? Kaip drįsai nusipraust veidą tą dieną, kai pasimirė tavo tėvas?

A n g u s t i j a. Aš ne jo duktė. Mano tėvas seniai mirė. Negi jau pamiršote?

B e r n a r d a. Tisai — tavo seserų tėvas ir padarė tau gero daugiau, negu anas, tikrasis. Dėkok jam, kad taip praturtėjai.

A n g u s t i j a. Dar pažiūrėsim!

Bernarda. Bent iš pagarbos namams,
bent iš padorumo. . .

Augustija. Motin, leiskit mane gatvėn.

Bernarda. Gatvėn? Iš pradžių nusi-
brauk sau nuo veido pudrą. Vaiposi pliuškė!
Šnuodegėl Gyva savo tetulių kopiją! (*Iš visų
jėgų trina jai skepetėle veidą*) Dabar nešdin-
kis!

Ponsija. Bernarda, nebūk tokia at-
šiauri!

Bernarda. Nors mano motina kvanktelė-
lėjusi, bet aš nesukvailiojau anaip tol ir pui-
kiai žinau, ką darau.

Įeina kitos seserys

Magdalena. Kas atsitiko?

Bernarda. Neatsitiko nieko.

Magdalena (*Augustijai*). Jei iškilo
ginčas dėl palikimo, tai tu sau gali pasiimt
viską; juk ir šiaip jau esi pati turtingiausia.

Augustija. Laikyk verčiau liežuvį už
dantų.

Bernarda (*treptelėjusi koja*). Ne jūsų
nosiai su manim galynėtis! Per aukštai šoka-
tel Pakol manęs iš šių namų neišneš kojom
į priekį, tol visada čia bus mano viršus!

Pasigirsta balsai, ir scenoje pasirodo Marija Chosefa, Bernardos motina, nukaršusi senė; jos galva ir krūtinė iškaišytos gėlėmis; iš paskos atskuba tarnaitė

Marija Chosefa. Bernarda, kur nu-
kšiai mano skraistę? Ničnieko nepaliksiu jums
iš savo daiktų. Nei žiedų, nei juodo muaro
suknios. Nes nė viena iš jūsų niekad neište-
kės. Nė viena! Bernarda, duok mano žemčiūgų
vėrinį.

Bernarda (*tarnaitei*). Kam tu ją įsilei-
dai?

Tarnaitė (*drebedama*). Jinai ištrūko
iš manęs!

Marija Chosefa. Taip, ištrūkau, nes
noriu žūt būt ištekėt už dailaus vyriškio, gy-
venančio kur nors pamary: visi čionykščiai,
mat, šalin nuo moterų bėgal

Bernarda. Motin, patylėkit!

Marija Chosefa. Ne, netylėsiu. Ne-
benoriu aš matyt šių vienišų moteriškių. Joms
laikas tekėti, užtat jos nebesitveria savam kai-
lyje ir iš proto kraustosi. Bernarda, aš noriu
į tėviškę, noriu greičiau už vyro, aš pasiilgau
linksmybės!

Bernarda. Uždarykit ją!

Marija Chosefa. Išleisk mane, Ber-
narda!

Tarnaitė sugriebia Mariją Chosęą

B e r n a r d a. Ei jūs, padėkite.

*V i s o s bendromis jėgomis tempia senę iš
kambario*

M a r i j a C h o s e f a. Leiskit mane iš čia!
Bernarda! Aš noriu už vyro — prie jūros! Prie
jūros!

Uždanga greit nusileidžia

ANTRAS VEIKSMAS

Išbaltintas kambarys Bernardos namuose. Durys iš kairės į miegamuosius. Bernardos dukterys sėdi ant žemų kėdučių ir siuva.

Magdalena dygsniuoja. Kartu su jomis

Ponsija

Angustija. Aš jau trečią paklodę sukirpau.

Martirija. Tai bus Amelijai.

Magdalena. Sakyk, Angustija, ar Pėpės inicialus irgi išsiurvinėti?

Angustija (*sausai*). Ne.

Magdalena (*garsiai šaukia*). Adela, kur tu?

Amelija. Tur būt, nuėjo prigulti.

Ponsija. Jai kažkas yra. Dieną naktį neturi ramybės — vis nerimauja, vis krūpčioja, tarsi būtų kas užantin slieką įbrukęs.

Martirija. Jai lygiai tas pat, kas ir mum visom.

Ma g d a l e n a. Visom, išskyrus Angus-
tiją.

A n g u s t i j a. Aš — patenkinta, o kas
man pavydi, lai nusprogsta iš pykčio.

Ma g d a l e n a. Ko ko, o grakštumo ir
lipšnumo tu niekados nestokojai!

A n g u s t i j a. Ačiū dievui, greit išsika-
panosiu iš to pragaro.

Ma g d a l e n a. O jeigu ne, tada kas?

M a r t i r i j a. Gana apie tai.

A n g u s t i j a. Kaip sau norit, geriau du
aukso grūdeliai, negu du skautūs veideliai.

Ma g d a l e n a. Man pro vieną ausį įėjo,
pro kitą išėjo.

A m e l i j a (*Ponsijai*). Atidaryk į kiemą
duris, bent truputį įleisk gryno oro.

Tarnaitė atidaro duris

M a r t i r i j a. Šiąnakt nuo to tvankumo
negalėjau užmigti.

A m e l i j a. Aš irgi.

Ma g d a l e n a. Atsikėliau ir išėjau lau-
kan prasivėdinti. Juodi debesys buvo apkloję
dangų, tarytum prieš audrą, ir netgi kraptelė-
jo keletas lašų.

P o n s i j a. Prieaušriu, pirmą valandą, iš
įkaitintos žemės garai dar kilo. Išėjau atsigai-

vinti ir aš. Angustija tebesišnekučiavo pro langą su Pepe.

Magdalena (*ironiškai*). Taip vėlai? Kada gi jie atsisveikino?

Angustija. Jei tu, Magdalena, matei pati, tai kam klausi?

Amelija. Tuodu išsiskyrė apie pusę antros.

Angustija. Najaul! O tu iš kur žinai!

Amelija. Aš išgirdau, kaip jis kostelėjo, ir po to sucvaksėjo žirgo kanopos.

Ponsija. O man pasigirdo jo žingsniai maždaug apie keturias.

Angustija. Tai buvo ne jis tikriausiai.

Ponsija. Sakau teisybę!

Amelija. Taip pat ir man pasirodė...

Magdalena. Stebėtina!

Pauzė

Ponsija. Klausyk, Angustija, ką jis tau pasakė, pirmą kartą atėjęs prie lango?

Angustija. Ką gi jis turėjo sakyti? Nieko ypatingo. Kaip paprastai.

Martirija. Dievaži, ar ne keista? Vakar buvo du svetimi žmonės, o šiandien stauga sužadėtiniai, ir jis jau burkuoja su ja prie langelio.

Angustija. Man šitai nè kiek neužkliuvo.

Amelija. Aš jausčiausi lyg nesava...

Angustija. Dėl ko? Jei vyriškis ateina paburkuoti palangėn, vadinasi, jis per visokias ten bobeles ir kūmutes suuodė, kad negaus akibroškto.

Martirija. Na, o apie svarbiausią dalyką jis tau kaip nors užsiminė?

Angustija. Aišku!

Amelija (*smalsiai*). Įdomu, kokių būdu?

Angustija. Girdi, tu jau pati žinai, jog aš senokai esu tave nusižiūrėjęs, man reikalinga gera žmona, neišpuikusi, tad, jei sutinki, tekėk už manęs.

Amelija. Aš sudegčiau iš gėdos.

Angustija. Ir man buvo sarmata. Bet juk prieš vėją nepapūsi.

Ponsija. Ką daugiau sakė?

Angustija. Jis vienas ir kalbėjo.

Martirija. O tu?

Angustija. Aš nevaliojau žodžio ištarti. Širdis man taip spurdėjo, jog tik per plauką neiššoko iš krūtinės. Juk pirmąkart gyvenime likau naktį viena su vyriškiu.

Magdalena. Ir dar su kokių!

Angustija. Taip, jis nebiaurus.

P o n s i j a. Reik apsiprasti, tada viskas eis kaip iš pypkės: atsiriš bemat ir liežuvis, ir rankos. . . Kai mano vyras Evaristas, pramin-tas Džiūsnele, pirmą kartą atglūdino prie lan-gelio. . . Cha, cha, cha!

A m e l i j a. Kas gi tuomet atsitiko?

P o n s i j a. Tamsu buvo nežmoniškai. Gi žiūriu — atpédina, prieina. „Labas vaka-ras“,— sako. „Labas vakaras“,— atsakiau aš jam. Ir po to mudu kokį pusvalandį, o gal ir daugiau netgi neprasižiojom. Per visą kūną man prakaitas žliaugė, nors grėžk. . . Tąsyk Evaristas dar arčiau, dar arčiau prisigretino, prigludo prie grotelių ir kuždom, patyliukais sako: „Eik šen, aš tave pačiupinėsiu!“

Visos juokiasi

A m e l i j a (*pašoksta, bėga prie durų ir klausosi*). Oi! Man pasirodė, kad motina. . .

M a g d a l e n a. Būtų davusi mums garol

Nesiliauja juokusios

A m e l i j a. Š-ššš. . . Gali išgirsti!

P o n s i j a. O vėliau surimtėjo, nebuvo perdaug landus, ligi pat grabo lentos kone vien tik savo dagiliukais rūpinosi. Šiaip ar taip, jums, netekėjusioms, pravartu žinoti, kad praeis po vestuvių pora savaičių — ir vyras

jungtvių guolį iškeis į stalą su geru užkandžiu, o stalą — į smuklę. Taip jau yra, ir nebandyk šiauštis, kad nelietum paskui dieną-nakt ašarų tamsioj kertėj.

A m e l i j a. Negi nesišiaušei ir tu?

P o n s i j a. Aš — nepėsčia!

M a r t i r i j a. Ar teisybė, kad tu jį lupdavai, ir neretai?

P o n s i j a. Kaipgis! Viena akim vos neapžabalo.

M a g d a l e n a. Šitaip privalo elgtis visos moterys!

P o n s i j a. Iš tavo mamos išmokau. Syki jįsai man kažką pasakė, aš neiškenčiau — griebiau iš pietos grūstuvą ir ištvatinau visus jo dagilius.

Visos juokiasi

M a g d a l e n a. Adela! Dėkis, pupyt, į širdį.

A m e l i j a. Adela!

Pauzė

M a g d a l e n a. Einu pažiūrėt. (*Išeina*)

P o n s i j a. Mergaitė nesveikuoja.

M a r t i r i j a. Berods, ją nemiga kankina.

P o n s i j a. Ką gi jinaį veikia per naktis?

M a r t i r i j a. Bene aš žinau!

P o n s i j a. Turėtumei žinot, juk miegi šalimais, už sienos.

A n g u s t i j a. Pavydas ją graužia.

A m e l i j a. Nefantazuok.

A n g u s t i j a. Aš tai iš jos akių pastebėjau. Adelos žvilgsnis dabar — lyg pamišusios.

M a r t i r i j a. Nešnekėk apie pamišėlius. Beprotnamy apie bepročius kalbėti nedera.

Įeina Magdalena su Adela

M a g d a l e n a. Tu nebuvai net prisnūdusi?

A d e l a. Man visą kūną maudžia.

M a r t i r i j a (*geliamu tonu*). Nejau šiąnakt blogai miegojai?

A d e l a. Taip.

M a r t i r i j a. Kažin, dėl ko?

A d e l a (*atžariai*). Atstok nuo manęs! Kas tau bėdos, ar miegu aš, ar ne! Ar sopa man kūną, ar nesopal Esu pati sau šeimininkė.

M a r t i r i j a. Juk aš iš geros širdies...

A d e l a. Iš geros širdies — arba iš smalsumo. Tu, regis, siuvai? Tai ir siūk sau sveika. Norėčiau pasiverst šmėkla ir vaikščioti po namus neregima, kad nieks manęs nekamantinėtų, kur einu.

T a r n a i t ė (*įeidama*). Jus kviečia Bernarda. Atėjo nėrinių pirklys.

Visos seserys pasišalina. Martirija išeidama įdėmiai žiūri į Adela

Adela. Nebežiūrėk daugiau į mane! Jei nori, atiduosiu tau skaisčias savo akis ir glotnius pečius mainais į tavo kuprą,— tiktai, susimildama, nusigręžk nuo manęs, kai eisiu pro šalį!

Martirija pasišalina

Ponsija. Ir tu šitai drįsti sakyti seseriai, kuri bene labiausiai tave myli!

Adela. Ji kiekvieną mano žingsnį seka. Įsėlina kartais į kambarį dirstelėt, ar aš miegu... Neduoda tiesiog atsikvėpti! Ir vis tą patį gieda: „Gaila man tavęs, gaila tavo veidelio! Gaila, kad tavo kūnu niekam neteks pasidžiaugti!“ Netiesa — teks! Ir tam, ką aš pati pasirinksiu.

Ponsija (konfidencialiu tonu, pusbalisiu). Pepei Čigonui? Prisipažink!

Adela (krūptelėjusi). Ką tu šneki?

Ponsija. Tai, ką girdi, Adela.

Adela. Tylėk!

Ponsija (garsiai). Manai, aš nepastebėjau?

Adela. Nerėk taip!

Ponsija. Išmesk tas mintis iš galvos!

Adela. O ką gi tu žinai?

P o n s i j a. Mes, senės, pro sienas regime.
Ko tu kelies iš lovos? Kur naktinėji?

A d e l a. Kad tu apaktum!

P o n s i j a. Kada reikia, mes ir pakaušy
akis turim, ir pirštais matome. Niekaip su-
prast negaliu, ką tu čia sugalvojai? Anądien,
kai Pepė antrusyk buvo atėjęs pas tavo seserį,
kam tu, užsidedusi šviesą, pusnuogė karksojai
prie lango?

A d e l a. Nieko panašaus!

P o n s i j a. Tu gi ne maža mergaitė. Pa-
lik ramybėj savo seserį. O jeigu Pepė Čigonas
tau taip baisiai patinka,— kentėk!

Adela verkia

Antra vertus, kas tau sakė, kad tu niekad ne-
galėsi už jo ištekti? Tavo sesuo Angustija —
tikras ligų patalas. Ji — pagyvenusi, siaurų
strėnų ir po pirmos gimdystės būtinai pakra-
tys kojas, paminėsi mano žodį! Tąsyk Pepė
pasielgs taip, kaip daro mūsų krašte visi naš-
liai — ves pačią jauniausią ir dailiausią, at-
seit, tave. Neprarask tos vilties, o kol kas, no-
ri nenori — pamiršk jį, nerūstink dievo.

A d e l a. Tylėk!

P o n s i j a. Netylėsiu!

A d e l a. Žiūrėk savęs, nešniukštinėk čio-
nai, nenaudėle!

P o n s i j a. Aš sekiosiu tave kaip šešėlis.

A d e l a. Ko tu per dienų dienas knaisiojies po purvus kaip sena kiaulė, ko šnipinėji ir paskui mėgaujiesi svetimom meilės istorijom? Rūpintumeis verčiau namais ar atsigulus melstumeisi už vėles savo artimųjų.

P o n s i j a. Esu akyla! Bijau, kad žmonės nepradėtų spiaudyti ant mūsų slenksčio.

A d e l a. Iš kur staiga šitokia meilė mano seseriai?

P o n s i j a. Nė viena iš jūsų nelimpa man prie širdies, bet aš noriu gyventi padoriuos namuos! Nenoriu, kad mane į senatvę su purvais maišytų!

A d e l a. Be reikalo aušini sau burną. Tau per vėlu. Aš visa degu, nuo galvos iki kojų, ir peržengsiu ne tik per tave, per tarnaitę, bet ir per savo tikrą motiną, kad tą ugnį savy numalšinčiau! Ką tu gali man prikišti? Kad užsidarau savo kambary ir nieko neįsileidžiu? Kad nemiegu per naktis? Vis tiek pergudrausiu aš tave! Ne tau plikom rankom kiškį pagauti!

P o n s i j a. Neerzink manęs, Adela, nevesk iš kantrybės, o tai žiburius užžiebsiu, imsiu klykt ir varpais skambint.

A d e l a. Atgabenk kad ir penkis tūkstan-

čius žvakių ir padek šiaudus ant visų kluonų,
bet likimo valios nepakeisi.

P o n s i j a. Taip smarkiai tave prie jo
traukial

A d e l a. Taigi! Žiūriu jam į akis ir, rodos,
jaučiu, kaip jo kraujas mano gyslom srūva.

P o n s i j a. Tiesiog klausyti baisu!

A d e l a. O vis dėlto reikės išklausyti. Pir-
miau aš tavęs bijojau, bet dabar esu stipresnė,
kaip tu.

Ieina A n g u s t i j a

A n g u s t i j a. Amžinai jūs riejatės!

P o n s i j a. Kurgi! Per tokį karštį siunčia
mane krautuvėn kažkokių niekų!

A n g u s t i j a. Pirkai man kvepalų?

P o n s i j a. Pačių brangiausių. Ir pudros.
Padėjau tavo kambary, ant stalo.

A n g u s t i j a išeina

A d e l a. Ir kad niekam — nė šnipšt.

P o n s i j a. Pažiūrėsime.

*Ieina M a r t i r i j a, A m e l i j a ir
M a g d a l e n a*

M a g d a l e n a (A d e l a i). Matei nėrinius?

A m e l i j a. Tie vestuviniai, kur Angusti-
ja pirkto savo paklodėms,— tikrai puikūs.

A d e l a (*Martirijai, laikinčiai rankose nérinius*). O šitie kam?

M a r t i r i j a. Mano marškiniams.

A d e l a (*pašaipiai*). Ką reiškia gera nuotaikal

M a r t i r i j a (*su ypatinga intonacija*). Pati jais grožėsiuos. Nér man reikalo prieš kitus staipytis.

P o n s i j a. Mergina vienmarškinė niekam nesirodo.

M a r t i r i j a (*reikšmingai žvelgdama į Adelą*). Visaip pasitaiko. Man stačiai patinka gražūs baltiniai. Jei būčiau turtinga, nešiočiau apatinukus iš plonos olandiškos drobės. Tai bene vienintelė mano silpnybė.

P o n s i j a. Šitie nériniai labiausiai dera vaikų gobtuviukams ir apklotėliams, kuriais apmuturiuoja kūdikius, kai neša krikštyt. Mano vaikai apsiėjo be tų išmonių. Gal dabar Angustija jų užsimanys savo mažyliams. Palauk, pradės gimdyt vieną po kito, tai nuo ryto lig nakties nepaleisi adatos iš rankų.

M a g d a l e n a. Nepadarysiu nė dygsnelio.

A m e l i j a. Kad aš svetimus vaikus puoselėčiau? Niekuomet! Tu tik pasižiūrėk į mūsų kaimynes gretimoj gatvelėj: triūsia, plūkiasi, prakaituoja dėl savo keturių išgamiukų.

P o n s i j a. Jos geresnės už jus. Ten bent pakvatoja ir patriukšmaujal

M a r t i r i j a. Tai ir eik sau pas juos, būk jų tarnaitė.

P o n s i j a. Ne. Baigsiu savo amželį šitaime vienuolyne — tokia jau mano dalia.

Iš toli, tarytum pro storas sienas, girdėti skambaliukų žvangėjimas

M a g d a l e n a. Vyrai iš darbo grįžta.

P o n s i j a. Tik ką išmušė trečią.

M a r t i r i j a. Kaip kepina!

A d e l a (sėsdamasi). Kas nenorėtų į laukus!

M a g d a l e n a (sėsdamasi). Kam kokia laimė skirta.

M a r t i r i j a (sėsdamasi). Tai gyl

A m e l i j a (sėsdamasi). Akl

P o n š i j a. Linksma laukuose darbymečiu! Atėjo vakar anksti rytą piovejai, apie pusimtį vaikinių — gražu pažiūrėti.

M a g d a l e n a. Iš kurio krašto šiemet jie surinkti?

P o n s i j a. Labai iš toli, iš kalnų. Atžgiavo džiuğūs, nudegę, liemeningi lyg medžiai. Juokėsi, krykštavo, akmenis svaidė. Pavakariu atkeliavo čionai moteriškė su blizgančia suknele ir šoko, armonikai grojant; ir penkiolika jaunikačių susitarė nueiti su ja į alyv-

medžių giraitę. Pati iš tolo mačiau viską. Tas, kur derėjosi, buvo toksai žaliaakis, per stuomenį perjuostas it javų pėdas.

A m e l i j a. Nejaugi tai tiesa?

A d e l a. Negali būti!

P o n s i j a. Prieš kelerius metus buvo pas mus atklydusi kita į ją panaši, ir aš daviau pinigų savo vyresniajam sūnui, kad su ja susitartų. Vyrai be to negali.

A d e l a. Tiem viskas leidžiama.

A m e l i j a. Nėr didesnės nelaimės, kaip gimti moterim.

M a g d a l e n a. Akis turim, bet ir tos — ne mūsų.

Girdėti vis artėjančios dainos garsai

P o n s i j a. Tai jie. Žavingos jų dainos!

A m e l i j a. Eina piauti.

C h o r a s

Eina eina piovėjėliai

Link vešlių pasėlių,—

Sąla širdys, dega akys

Taunų mergužėlių.

Pasigirsta būgno su žvangučiais ir tarškynės garsai. Pauzė. Visos klausosi. Niekas nedrumsčia saulėtos tylos

A m e l i j a. Toks karštis, o jiems — nė motais,

Martirija. Smagu, kai saulė žeme ritinėja.

Adela. Mielai ir aš piaut eičiau. Kol suvaikščioji ten ir atgal, užsimiršta skausmai rūpestėliai.

Martirija. Ką gi tu taip trokšti pamiršti?

Adela. Kiekvienas turi savo našta.

Martirija (*pristopintu balsu*). Kiekvienas!

Ponsija. Nutilkit! Nutilkit!

Choras (*labai toli*)

Mes atversime plačiai jums

Ir duris, ir langus,

Rožėm skrybėles papuošim,

Piovėjėliai brangūs!

Ponsija. Kokia daina!

Martirija (*ilgesingai*)

Mes atversime plačiai jums

Ir duris, ir langus. . .

Adela (*aistringai*)

Rožėm skrybėles papuošim,

Piovėjėliai brangūs.

Daina vis labiau tolsta

Ponsija. Tuoį pasuks už kampo.

Adela. Eime, žvilgterėkim į juos pro mano kambario langą.

P o n s i j a. Laikykite jį privertą, kad nepradėtų smalsauti, kas ten į juos žiūri, o tai trūktelės ir atidarys, ko gero.

T r y s m e r g i n o s pasišalina
Martirija tebesėdi žemam krėsle, apsikniau-
busi galvą

A m e l i j a (*prieidama prie Martirijos*).
Kas tau yra?

M a r t i r i j a. Kaitra mane marina.

A m e l i j a. Ir daugiau nieko?

M a r t i r i j a. Norėčiau, kad ruduo greičiau ateitų. Lai per dienų dienas lietus pliaupia, tegu medžiai šerkšnu apsitraukia, kad tik pasibaigtų ta begalinė vasara.

A m e l i j a. Jinai prabėgs kaip mat — ir sugrįš vėlei.

M a r t i r i j a. Žinoma! (*Pauzė*) Kada tu užmigai vakar?

A m e l i j a. Nebeatsimenu. Aš juk miegu kaip negyva. O ką?

M a r t i r i j a. Šiaip sau. Man pasirodė, kad diendaržyje kažin kas brazda.

A m e l i j a. Tikrai?

M a r t i r i j a. Taip. Pačiu įnakčiu.

A m e l i j a. Tu išsigandai?

M a r t i r i j a. Ne. Jau ir anksčiau naktimis tą pat girdėdavau.

A m e l i j a. Vertėtų pasidomėt. Gal tai bernai?

M a r t i r i j a. Bernai ateina šešiomis.

A m e l i j a. Tikriausiai kokia neprajodyta kumelaitė.

M a r t i r i j a (*su slapta užuomina, švokšdama pro dantis*). Tai gi! Neprajodyta kumelaitė.

A m e l i j a. Reik pasakyti, kad pasektų.

M a r t i r i j a. Ne, neapsimoka. Man, gal būt, tiktai pasivaideno.

A m e l i j a. Visaip atsitinka.

Pauzė. Amelija eina link durų

M a r t i r i j a. Amelijai!

A m e l i j a (*tarpdury*). Ką?

Pauzė

M a r t i r i j a. Nieko.

Pauzė

A m e l i j a. Kodėl tu mane pašaukei?

Pauzė

M a r t i r i j a. Nei pati nebežinau... Ant seilės užėjo.

Pauzė

A m e l i j a. Prigultum valandėlę.

Scenon įlekia įdūkusi Angustija; iš karto dingsta bendras sustingimas, ir veiksmas ima vystytis audringai

Angustija. Kur Pepės nuotrauka? Kas paėmė ją iš po mano priegalvio?

Martirija. Niekas.

Amelija. Atrodo, kad tai švento Baltramiejaus statula iš gryno sidabro. . .

Angustija. Kur nuotrauka?

Įeina Ponsija, Magdalena ir Adela

Adela. Kokia nuotrauka?

Angustija. Viena iš jūsų paslėpė ją.

Magdalena. Ir tau ne gėda šitaip kalbėti?

Angustija. Ji buvo mano kambary — ir staiga prapuolė.

Martirija. Rasi jina! vidunaktį bus kaip nors kieman prasmukusi. Pepė juk mėgsta mėnesienoje maklinėti.

Angustija. Tu man miglų nepūsk. Palauk, papasakosiu jam, kai ateis.

Ponsija. Nesmárkauk taip! Nuotrauka atsiras. (*Žiūri į Adelą*)

Angustija. Įdomu vis dėlto, kuri iš jūsų ją nukniaukė?

Adela (*žvelgdama į Martiriją*). Nežinau kuri, bet tik ne aš!

Martirija (*pašiepiamai*). Šventa teisybė!

Bernarda (*ižengdama*). Kas čia per skandalas mano namuos? Visi leipsta nuo karščio, visur slogi tylą, o jos vaidijasi! Kaimynės jau, tur būt, ausis pastatė ir klausos, prigludusios pašaliais.

Angustija. Man pavogė sužadėtinio fotografiją.

Bernarda (*ištūžusi*). Kas ją paėmė? Kas?

Angustija. Jos!

Bernarda. Kuri iš jų?

Tyla

Atsakykite!

Tyla

(*Ponsijai*) Išgriozk miegamuosius, apžiūrėk lovas. Tol vaikai, kol sterblėj laikai. . . Bet aš jus sudorosiu kaip šiltą vilną! (*Angustijai*) Ar tu neapsirikai kartais?

Angustija. Ne.

Bernarda. Ar gerai ieškojai?

Angustija. Taip, motin.

Visos stovi sumišusios ir tyli

Bernarda. Už tai, kad aš jus pagim-

džiau ir užauginau, turiu dabar, į senatvę, pil-
ną taureę nuodų išgerti. (*Ponsijai*) Neradai?

P o n s i j a (*įeidama*). Štai ji.

B e r n a r d a. Kur tu aptikai ją?

P o n s i j a. Ji buvo...

B e r n a r d a. Kalbėk be baimės.

P o n s i j a (*su nuostaba*). Martirijos pa-
talynėje.

B e r n a r d a. Tai tiesa?

M a r t i r i j a. Tiesa.

B e r n a r d a (*žingtelėja pirmyn ir sušeria
dukteriai per veidą*). Nėr kas tave pasmaugia,
musmire! Iš pažiūros— šilkinė, o slapta ilti
griežia.

M a r t i r i j a (*įsiutinta*). Nedrįskit manęs
mušti, motin!

B e r n a r d a. Darau, ką noriu.

M a r t i r i j a. Tegu ji sau pasiima nuo-
trauką! Girdite? Atstokite nuo manęs!

P o n s i j a. Nesišiausk prieš motiną.

A n g u s t i j a (*stengdamasi suvaldyti Ber-
nardą*). Palikite ją! Dėl dievo meilės.

B e r n a r d a. Bent ašarėlę nulašintum!

M a r t i r i j a. Neverksiu, nesuteiksiu
jums to malonumo.

B e r n a r d a. Kam tu paėmei fotografiją?

M a r t i r i j a. Negi jau nevalia su seserim
papakštauti? Baisiai man jos reikia!

A d e l a (*pašokusi iš pavydo*). Ne, tai buvo ne pokštas, tu niekad juokų nemėgai. Tai buvo kas kita. Seniai tavy kažkas kunkuliavo ir štai galų gale prasiveržė aikštėn. Geriau pasakyk tiesiai.

Martirija. Užsičiaupk pati ir negundyk manęs kalbėti, nes jei prabilsiu, tai sienos nulinks iš gėdos.

A d e l a. Ko tik neprasimano pikti liežuviai!

Bernarda. Adela!

Magdalena. Jos išsikraustė iš proto.

Amelija. Jų galvose — tikras nešvankybių knibždėlynas.

Martirija. Mes vien šnekam, o kiti daro...

A d e l a. Ir netgi pliki išsirengia. Be niekur nieko!

Bernarda. Ištvirkėle!

Augustija. Aš nekalta, kad Pepė Čigonas mane pasirinko.

A d e l a. Ne tave, o tavo pinigų.

Augustija. Motin!

Bernarda. Tylėkite!

Martirija. Tavo pievas, ganyklas ir medynus.

Magdalena. Teisybė!

Bernarda. Nutilkit, sakau jums! Aš ju-

tau, kad kaupiasi debesys, tačiau taip greit audros nelaukiau. Tiek neapykantos prisitvenkė jumyse, jog ledine kruša ji pasipylė staiga ant mano širdies. Bet aš dar nenukaršau ir surasiu jums penketą grandinių, kad aplink nė žolė nesužinotų, kokia nešlovė užgriuvo šiuos namus, kuriuos ne tam pastatė mano tėvas. Lauk iš čia!

D u k t e r y s pasišalina

Bernarda sėdasi nusiminusi. Ponsija stovi greta, atsirėmus į sieną. Ūmai Bernarda treptelia koja į grindis

Turiu jas paimti nagan. Bernarda, atminti: tai tavo pareiga.

P o n s i j a. Galiu tart žodelį?

B e r n a r d a. Tark. Gailiuos, kad viską girdėjai. Blogai, kada svetimi į šeimos reikalus lenda.

P o n s i j a. Kas buvo, tas pražuvo.

B e r n a r d a. Reik tučtuojau ištekint Augustiją.

P o n s i j a. Ir kad jinai iš čia išsidangintų.

B e r n a r d a. Ne jinai, bet ji si

P o n s i j a. Taip. Kad jo arti nebūtų. Teisingai tu galvoji.

B e r n a r d a. Aš ne galvoju. Kartais negalima ir nedera galvoti. Aš įsakau.

P o n s i j a. Ir tu manai, kad jis tavęs paklausys?

B e r n a r d a (*atsikeldama*). Ką ten dar paistai?

P o n s i j a. Jisai ves Angustiją, aišku kaip diena.

B e r n a r d a. Kalbėk. Juk tu peilį užanty laikai, aš gi tave kiaurai pažįstu.

P o n s i j a. Niekad nebūčiau patikėjęs, jog draugiškai perspėt yra tas pat, kas nugalyti.

B e r n a r d a. Dėl ko gi tu norėjai mane persergėti?

P o n s i j a. Ne man tave mokyti, Bernarda. Aš tik sakau: prasidejo akis — ir regėsi.

B e r n a r d a. Ką gi aš regėsiu?

P o n s i j a. Tu visad buvai akyla. Per šimtą mylių matydavai, kas kur negerai. Dažnai man rodėsi, kad tu gali žmonių mintis įskaityti. Bet nuosavų dukrų nesužiūrėjai. Dabar esi akla.

B e r n a r d a. Tu apie Martiriją? ..

P o n s i j a. Kad ir apie ją... (*Smalsaudama*) Kam jai reikėjo nuotrauką slėpti?

B e r n a r d a (*stengdamasi pateisinti dukterį*). Ji sako, kad tik pajuokavo. Gal būtų, iš tiesų? ..

Ponsija (*tęsdama žodžius*). Tu taip manai?

Bernarda (*tvirtai*). Ne manau, — esu įsitikinusi!

Ponsija. Užteks. Kas man darbo. Bei jeigu tai būtų kaimynės duktė, tuomet kitaip užgiedotum.

Bernarda. Štai tavo peilis ir išlindol

Ponsija (*neatlyždama*). Bernarda, klaidūs dalykai tavo namuos dedasi. Nekaltinu tavęs, bet kam tu nelaisvėj laikai savo dukras? Martirija lengvai įsimyli, kas to nežino? Kodėl gi tu jos neišleidai už Enrikės Umano? Dėl ko tą dieną, kai jis norėjo prašyti jos rankos, tu liepei jam pranešti, kad daugiau nebesilankytų?

Bernarda. Jis gali jai pirštis kad ir šimtą kartų, bet, pakol aš gyva, tarp mūsų ir Umanų šeimos niekad gentystės nebus. Jo tėvas buvo kumetis.

Ponsija. Nesikelk taip į puikybę!

Bernarda. Keliuosi, nes turiu tam racijos. O tau nėr kuo nė pasididžiuot, nes pati labai gerai supranti, kokio tu krūmo paukštis.

Ponsija (*su pagieža*). Verčiau marakių nebadyk. Aš jau sena. Ir visados brangi nau tavo malones.

Bernarda (*geliamu tonu*). Neatrodol

P o n s i j a (*dirbtiniu lipšnumu dengdama neapykantą*). Martirijai tai praeis.

B e r n a r d a. O jeigu ne, tuo blogiau jai. Aš netikiu, kad mano namuos darosi „klaikūs dalykai“. Niekas čionai nesidaro, ir tau pikta dėl to! Bet jei netgi kada kas nors atsitiktų, žinok, jog tai liks palaidota tarp šių keturių sienų.

P o n s i j a. Abejoju. Yra mūsų sodžiųjų žmonių, kurie ne blogiau už tave moka slapčiausias kitų mintis skaityti.

B e r n a r d a. Kaip tu džiaugtumeis, mitydama mane varomą kartu su dukromis į kekšyną!

P o n s i j a. Niekas nežino savo likimo!

B e r n a r d a. Aš žinau! Ir savo pačios, ir dukterų! O tau ne pro šalį prisimint vieną, amžinatilsį, moteriškę, kuriai kaipsyk būtų vieta kekšyne...

P o n s i j a. Bernarda, gerbk mano motinos atminimą.

B e r n a r d a. Man koktu nuo tavo šlykščių sapaliojimų.

Pauzė

P o n s i j a. Geriausia — niekur man nesikišti.

B e r n a r d a. Seniai metas. Tavo parei-

ga — dirbt ir tylėt. Už tai mes ir algą tau mokam.

P o n s i j a. Negaliu aš taip... Ar nemainai, kad verčiau apvesdinti Pepę su Martirija... Ne, ne, su Adela?!

B e r n a r d a. Aš to nemanau.

P o n s i j a. Adela — štai kur tikra nuotaka Čigonui!

B e r n a r d a. Gyvenam ne kaip norim, o kaip galim.

P o n s i j a. Vis vien akys ten krypsta, kur širdis linksta: prieš vandenį nepaplauksi! Pepė Angustijai ne pora — tai aišku man, ir žmonėm, ir pačiai saulei. Kaip dar bus, nežinia!

B e r n a r d a. Vėl tu seną giesmelę!.. Kam prisispyrus gadini man kraują amžiniais savo įtarinėjimais? Daugiau nebeklausysiu tavęs, nes jeigu išlįstų aikštėn tai, ką galvoji, — aš tau gyvai kailį nulupčiau.

P o n s i j a. Kai dugną dėsime, tada regėsime.

B e r n a r d a. Laimė, kad dukterys mane gerbia ir niekad neprieštaraus savo motinos valiai.

P o n s i j a. Tikrų tikriausiai! Bet duok joms laisvę — ir jos tau užsikars ant stogo.

B e r n a r d a. O aš jas nuo kraigo akmenimis nuvarysiu!

P o n s i j a. Žinau, tu ne iš bailiųjų!

B e r n a r d a. Ir vėtyta esu, ir mėtyta!

P o n s i j a. Matai, kokie pamatai! Angustija turi jaunikį... Jos amžiuje šitokia meilė — kas būtų patikėjęs! Pepė irgi, atrodo, įklimpęs it musė į medų. Vakar man vyresnysis sūnus pasakojo, kad pusę penkių ryto, kai jis ginė jaučius mūsų gatve, juodu vis dar šnekučiavo.

B e r n a r d a. Pusiau penktą!..

A n g u s t i j a (įeidama). Melas!

P o n s i j a. Taip man sakė.

B e r n a r d a (Angustijai). Kalbėk!

A n g u s t i j a. Jau antra savaitė mudu su Pepe atsisveikinam pirmą valandą. Tegu mane dievas vietoj nutrenkia, jeigu meluoju.

M a r t i r i j a (įeidama). Taipogi aš keturiomis girdėjau jo žingsnius.

B e r n a r d a. Tu jį savo akimis regėjai?

M a r t i r i j a. Ne, aš nenorėjau jam rodytis. Juk dabar tu šnekiesi su juo pro langą, kurs į skersgatvio pusę?

A n g u s t i j a. Jis ateina prie mano miegamojo.

Tarpdury pasirodo A d e l a

M a r t i r i j a. Vadinas...

B e r n a r d a. Kas gi čia darosi?

P o n s i j a. Pati išsiaiškink. Svarbu, kad pusę penkių ryto Pepė stovėjo pas langą prie tavo namų.

B e r n a r d a. Tu tikrai žinai?

P o n s i j a. Negalima nieko tikrai žinoti gyvenime.

A d e l a. Motin, neklausykit tų, kurie trokšta visas mus pražudyti.

B e r n a r d a. Surasiu vis tiek siūlo galą! Jei kas iš čionykščių mus dergt pasišovė, jų paskalos atsimuš į mane kaip žirniai į sieną. Nė žodžio daugiau apie tuos dalykus! Pasaulį pilna nedorėlių, kuriems sudaro malonumą žmogų purve paskandinti.

M a r t i r i j a. Aš nepakenčiu melo.

P o n s i j a. Čia kažkas yra.

B e r n a r d a. Ničnieko čia nėra. Budri esu iš mažens. Dabar ligi pat grabo lentos akių nesudėsiu.

A n g u s t i j a. Aš turiu teisę žinoti, kas atsitiko.

B e r n a r d a. Vienintelė tavo teisė — manęs klausyti. Kaip išmanau, taip ganau, pagal svetimą dūdą nešoku. (*Ponsijai*) O tu rūpinkis namais. Kad nieks čionai nė krust be mano leidimo!

T a r n a i t ė (*įeidama*). Žmonės kažko

plūsta gatvēm, jau minia susirinko, visi kaimynai prie savo duru stovi.

Bernarda (*Ponsijai*). Bēk, pasiteirauk, kas ten.

Merginos šoka paskui Ponsiju

O jūs kur? Jums tik vēpsoti pro langus, net ī gedulā nūsispiaut! . . Atgal!

Merginos atsitraukia, paskui jas Bernarda. Iš gatvės girdēti neaiškus klegesys. Pasirodo Martirija su Adela ir, sustojusios tarpdury, klausosi, nedrįsdamos nė žingsnio žengti toliau

Martirija. Dėkok dievui, kad moku valdyt liežuvį.

Adela. Turėjau ir aš apie ką pašnekėti.

Martirija. Ką gi tu būtum papasakojus? Norėt — nereiškia dar padaryt!

Adela. Padaro tas, kas išgali, kas ne liurbis. Tu kad ir labai norėjai, bet nesugebėjai.

Martirija. Neilgam tau užteks parako.

Adela. Tis bus mano — ir niekieno kito.

Martirija. Išplėšiu jį iš tavo glėbio.

Adela (*maldaujamu tonu*). Martirija, palik mane ramybėj!

Martirija. Nė nesvajok.

A d e l a. Jis ketina mane įsivest į savo namus!

M a r t i r i j a. Mačiau, kaip jisai tave glamonėjo.

A d e l a. Aš to nenorėjau. Bet mane lyg kas už virvės prie jo traukė. . .

M a r t i r i j a. Geriau mirtis! . .

*Pasirodo Magdalena ir Augustija.
Triukšmas gatvėje vis didėja*

P o n s i j a (*įeidama drauge su Bernarda*). Bernarda!

B e r n a r d a. Kas atsitiko tenai?

P o n s i j a. Lambrados duktė pagimdė pavainikį.

A d e l a. Pavainikį?

P o n s i j a. Ir, nežinodama, kaip paslėpt savo nuodėmę, užmušė jį ir pakišo po akmenu, o šunys, gailestingesni už kai kuriuos žmones, atkasė kūdikį ir, lyg paskatinti paties dievo, padėjo jį prie jos durų slenksčio. Dabar gyventojai nori ją nužudyti; ją vilkte velka gatve, o per alyvmedžių giraitę takais takeliais bėga tekini sodiečiai ir rėkia sumišai taip, kad net žemė dreba.

B e r n a r d a. Lai griebia visi pagalius ir kaplius, lai ją negyvai užkapoja!

A d e l a. Ne, ne, ne, tik jos nežudykit!

Martirija. Tegu, tegu! O mes eisim pažiūrėti.

Bernarda. Lai begėdė atsiima, kas jai priklausol

Iš lauko girdėti moters klyksmas ir žmonių klegesys

Adela. Kad ji kaip nors ištrūktų! Neikite, sesės!

Martirija (*žvelgdama į Adelą*). Lai užmoka už tai, ką padarė!

Bernarda (*tarpdury*). Pribaikit ją greičiau, kol policija neatėjo. Raudonom žarijom deginkite iščių jos nuodėmingą!

Adela (*stverdamasi už pilvo*). Ne! Ne!

Bernarda. Užmuškite ją! Užmuškite!

UŽDANGA

TREČIAS VEIKSMAS

Vidinis Bernardos namų kiemas, aplinkui keturios melsvai baltos sienos. Vėlyvas vakaras. Dekoracijos turi būti be galo paprastos. Pro atdaras duris iš kambarių scenon sklinda rausvi atspindžiai. Pačiame vidury stolas, ant kurio stovi žibalinė lempa. Bernarda su dukterimis vakarieniauja. Toms patarnauja Ponsija. Prudensija sėdi nuošaly.

Uždangai pakylant, viešpatauja gili tylą, tiksliai girdėti, kaip žvangčioja indai

Prudensija. Man laikas eit. Mat, kaip ilgai užsibuvau.

Bernarda. Pasėdėk dar, nesiskubink. Taip retai matomės.

Prudensija. Jau skambino mišparų?

Ponsija. Dar ne.

Prudensija sėdasi

Bernarda. O kaip gyvuoja tavo vyras?
Prudensija. Po senovei.

Bernarda. Jis irgi niekad pas mus nebeužsuka.

Prudensija. Tu jo būdą pažįsti. Nuo tos dienos, kai susiėdė su broliu dėl palikimo, jis prie durų nė artyn neprieina. Pasistato kieme kopėčias, perlipa per sienas ir drožia sau užuolankomis.

Bernarda. Štai kur tikras vyras! O kaip jis su dukra?

Prudensija. Kol kas nedovanojo.

Bernarda. Teisingai elgiasi.

Prudensija. Kaip čia tau pasakius... Aš labai dėl to sielojuos.

Bernarda. Duktė, kuri nepakluso tėvui,— jau nebe duktė, o namų priešas.

Prudensija. Prieš srovę sunku irtis. Vienintelė man lieka paguoda — bažnyčia, bet teks, tur būt, ir nuo jos atsisakyti — apspangau, mat, ir bijau, kad vaikigaliai kokio pikto šposo gatvėje man neiškrėstų.

Girdėti stiprus dūžis į sieną

Bernarda. Tai eržilas. Liepiau jį uždaryt, tad ir spardosi, daužo kanopom į sieną. (*Rėkia*) Supančiokite jį ir išleiskit kieman. (*Nuleisdama balsą*) Atrodo, jam karšta.

Prudensija. Tu jam naują kumelę atvesi?

Bernarda. Taip. Iš ryto.

Prudensija. Puikūs tavo galvijai.

Bernarda. Bet kiek jie man pinigų kaštavo, kiek vargo!

Prudensija (*pertraukdama*). Šaumesnių nerasi visoje apylinkėj. Gaila, kad jie dabar taip nupigo.

Bernarda. Gal nori sūrio, medaus?

Prudensija. Ačiū, neturiu apetito.

Vėl pasigirsta spyris iš sienų

Ponsija. Viešpatiel

Prudensija. Man net kūnas nuėjo pagaugom.

Bernarda (*pašoksta įdūkusi*). Kiek sykių jums reikia kartot? Išleiskit jį, tegu sau pasiraičioja po šiaudus! (*Pauzė. Po to rėkia, lyg kreipdamasi į bernus*) Kumelės uždarykit tvarte, o jam duokit laisvėje palai gyti. Ko gero, išvers dar sienas... (*Eina link stalo ir sėdasi*) Na ir gyvenimas!

Prudensija. Nebenustygsta vietoje, nebesitveria... Vyriška natūrą!

Bernarda. Taigi, taigi.

Adela atsikelia nuo stalo

kur tu?

Adela. Einu atsigert.

Bernarda (*garsiai*). Atneškite šalto vandens ąsotį. (*Adelai*) O tu sėdėk sau ramiai.

Adela sėdasi

Prudensija. Kada Angustijos vestuvės?

Bernarda. Po trijų dienų sužadėtuvės.

Prudensija. Tu tikriausiai patenkin-ta?

Angustija. Aišku.

Amelija (*Magdalenai*). Išbėrei druską: ne prieš gera.

Magdalena. Prasčiau kaip yra — nebus.

Amelija. Vis tiek blogas ženklas.

Bernarda. Liaukitės!

Prudensija (*Angustijai*). Tis tau žiedą jau padovanojo?

Angustija. Va, prašom pažiūrėti. (*Pa-duoda jai žiedą*)

Prudensija. Koks puikumėlis! Trys žemčiūgai. Mano laikais sakydavo, kad žemčiūgai reiškia ašaras.

Angustija. Dabar daug kas pasikeitė.

Adela. Kažin. Kiekvienas daiktas visad savo prasmę turi. Nuotakai dovanojamas žiedas su deimanto akute.

Prudensija. Šitoks labiausiai pritinka jai.

Bernarda. Ar su žemčiūgais, ar su deimantais — viskas darosi taip, kaip žmogus nusprendžia.

Martirija. Arba kaip dievas duoda.

Prudensija. Sako, jūs brangius baldus pirkote.

Bernarda. Šešiolika tūkstančių realų man atsiėjo!

Ponsija (*įsiterpdama į pokalbį*). Gražiausia man — veidrodinė spinta.

Prudensija. Kaip gyva tokios nemačiau!

Bernarda. Anksčiau mes daiktus laikėme skrynioj.

Prudensija. Svarbiausia, kad viskas išeitų į gera.

Adela. Ką gali žinot. . .

Bernarda. Abejoti nėra jokio pamato.

Labai toli girdėti varpų gaudimas

Prudensija. Jau baigia skambinti. (*Angustijai*) Užsukiu kitą sykį tavo siurvinių pažiūrėti.

Angustija. Kada tik bus patogų, labai prašom.

Prudensija. Labanaktis. Padėk jums,
viešpatie!

Bernarda. Sudiev, Prudensija.

Penkios merginos vienu balsu. Tegu saugo jus dievas!

Pauzė. Prudensija išeina

Bernarda. Štai ir pavakarieniavome.

Visos keliai

Adela. Man jau kojos nutirpo. . . Nueisiu
bent iki vartelių, grynu oru paalsuosiu.

*Magdalena sėdasi ant žemos kėdutės ir atsire-
mia į sieną*

Amelija. Ir aš su tavim.

Martirija. Aš irgi.

Adela (*tramdydama savo neapykantą*).
Nebijok, nepaklysiu.

Amelija. Be draugų — ir drąsiam bau-
gu. Ypač naktį. . .

*Adela, Amelija ir Martirija išeina.
Bernarda sėdasi; Angustija nudenginėja stalą*

Bernarda. Aš tau sakiau: susitaikink su
Martirija, judvi juk seserys. Su ta nuotrauka
jinau tik pajuokavo — užtenka širsti.

Angustija. Jūs gi žinote, kad ji ma-
nęs nemėgsta.

Bernarda. Į sielą žmogui neišsi. Man visiškai neįdomu, koksai kam šišas ūmai už-
ėjo,— man rūpi, kad šeimoj tvarka ir taika
viešpatautų. Supratai?

Augustija. Taip.

Bernarda. Tuomet — taškas.

Magdalena (*lyg pro miegus*). Be to,
tu greitai iš čia išsikraustai! (*Užsnūsta*)

Augustija. Tur būt, vėlu jau.

Bernarda. Iki kelintos vakar su juo
kalbėjaisi?

Augustija. Iki pusės pirmos.

Bernarda. Ką naujo pasakojo Pepė?

Augustija. Jisai kažkoks išsiblaškęs.
Su manim šneka, o pats lyg ir apie kitką gal-
voja. Kai klausiu, kas jam yr,— atsako: „Mes,
vyrai, turime savų rūpesčių.“

Bernarda. O tu jį mažiau kamantinėk,
ypač kada ištekęsi. Užkalbins — kalbėk, žiū-
rės į tave — žiūrėk ir tu į jį. Nebus tada jokių
nesklandumų.

Augustija. Atrodo, motin, kad jisai
nuo manęs kažką slepia.

Bernarda. Nebandyk iškvosti, neįky-
rėk ir kiek įmanydama stenkis, kad jis niekad
neregėtų tavo ašarų.

Augustija. Turėčiau būti laiminga, o
laimės nėra.

Bernarda. Niekis!

Augustija. Dažnai pro savo lango pinučius akis įbedusi žiūriu aš į Pepę — ir man jį tarytum koksai rūkas užstoja, nelyginant dulkių debesis nuo praėjusios keliu kaimenės.

Bernarda. Tai silpnumo ženklas.

Augustija. Jei vien tiek, ačiū dievui!

Bernarda. Ar jis ateis šiandien?

Augustija. Ne. Jisai išvyko miestan su motina.

Bernarda. Tąsyk mes anksčiau atsigulsim. Magdalenai

Augustija. Ji užmigo.

Ieina Adela, Amelija ir Martirija

Amelija. Juodumas nakties!..

Adela. Per du žingsnius nieko nematyti.

Martirija. Ne naktis, o rojus vagims ir slapukams.

Adela. Laidare, pačiam vidury, stovi kumelys — baltas baltas! Tamsoj jis toks milžiniškas, tik tik išsitenka.

Amelija. Teisybė. Lyg vaiduoklis. Net kraupu darosi.

Adela. O danguj žvaigždės — sulig kumščiu didumo.

Martirija. Ji taip įsidėbsojo į žvaigždes, jog vos neišsinarino sau sprando.

A d e l a. Bene tau nepatinka žvaigždės?

M a r t i r i j a. Kas aukščiau lubų — manęs nedomina. Ir to, kas tarp šių sienų dedasi, man per akis.

A d e l a. Tavo protelis tiek teaprepia.

B e r n a r d a. Vienam akėčios, kitam vežėčios, ką gil

A n g u s t i j a. Labanakt.

A d e l a. Jau gult nori?

A n g u s t i j a. Taip. Šiandie Pepė neateis.
(Pasišalina)

A d e l a. Motut, kodėl žaibuojant ar žvaigždei krintant žmonės paprastai sako:

Barbora šventoji,

Dievo išrinktoji,

Dangun paimtoji?

B e r n a r d a. Seniau begales visokių dalykų žinota, kuriuos ilgainiui pamiršome.

A m e l i j a. Geriausia — užsimerkt ir nieko nematyti.

A d e l a. Ne! Man smagu, kada tai, kas daugel metų skendėjo nežinioj, staiga išneria į paviršių ir sutviska nauja šviesa.

M a r t i r i j a. Šitie dalykai mums įdomūs kaip pernykštis sniegas. . .

B e r n a r d a. Neverta dėl jų sukti galvą.

A d e l a. Kokia nuostabi naktis! Iš laukų

gaivi vėsa dvelkia. . . Ligi pat aušros sėdėčiau
ir džiaugčiausi!

Bernarda. Bet mums laikas gulti. Mag-
dalena!

Amelija. Jinai jau sapnus sapnuoja.

Bernarda. Magdalena!

Magdalena (*nepatenkintu balsu*). At-
stokit!

Bernarda. Eik savo lovon.

Magdalena (*keldamasi nenorom*). Ko
pristojote prie manęs? (*Pasitraukia, kažką
niurnėdama*)

Amelija. Labanaktis. (*Pasišalina*)

Bernarda. Ir jūs! Judėkite.

Martirija. Dėl ko šįvakar Angustijos
jaunikis nepasirodė?

Bernarda. Jis išvykęs.

Martirija (*skersuodama į Adelą*). A!

Adela. Ligi rytojaus. (*Išeina*)

*Martirija atsigeria vandens ir lėtai išeina,
žvelgdama į diendaržio duris*

Ponsija (*įeidama*). Tu dar čionai?

Bernarda. Niekaip aš negaliu tylą ir
rimtim atsigėrėti, niekaip nepastebiu tų, anot
tavęs, klaikių dalykų, apie kuriuos man
plepėjai.

Ponsija. Bernarda, meskime šitą šneką.

Bernarda. Šiuose namuose niekas nei žiopt, nei topt be mano žinios. Aš kiaurai matau kiekvieną.

Ponsija. Iš pažiūros viskas labai gražu, teisybė. Tavo dukros — niekur nė žingt, lyg spintoje uždarytos. Bet nei tau, nei kam kitam nenumanu, kas jų širdyse mezgasi.

Bernarda. Mano dukros alsuoja ramiai.

Ponsija. Tu — jų motina, tu ir rūpinkis jom. Mano dalykas — šeimininkystė.

Bernarda. Mat, kaip tu pritūlai!

Ponsija. Dirbu savo darbą — ir švešta.

Bernarda. Nebežinai, ką pasakyti, priėjai liepto galą. Jeigu čionai ant grindų žolė išdygtų, tai tu visas bandas iš apylinkių pas mus suvartum.

Ponsija. Tu nė neįsivaizduoji, kokią aš turiu uoslę!

Bernarda. Tavo sūnus po ano karto daugiau nebematė Pepės ketvirtą valandą ryto? Kas ten dar koneveikia ir juodina šiuos namus?

Ponsija. Nebesako niekas nė žodžio.

Bernarda. Nėr kaip mus įkasti, tai ir nebeskalija. Šit ką reiškia mano budrumas!

Ponsija. Tiek to, Bernarda, nenoriu kalbėti, bijau tave užrūstinti. Bet tu pasisaugok.

Bernarda. Saugotis man nėra kol

Ponsija. Žiūrėk, kad nespirtų staiga perkūnas, kad širdin smūgio negautum iš pasalų.

Bernarda. Šičia viskas tyku ramu. Tavo šnypštimas manęs negąsdina.

Ponsija. Ir džiaukis.

Bernarda. Ačiū už patarimą!

Tarnaitė (*įeidama*). Indus jau suploviau. Gal dar ko reikia?

Bernarda (*atsistodama*). Nieko. Einu gulti.

Ponsija. Keliomis tave prižadinti?

Bernarda. Nebudink manęs. Šią naktį kietai miegosiu. (*Išeina*)

Ponsija. Kai vėjas veidan pučia, lengviausia yra — jam atgręžt nugarą.

Tarnaitė. Ji taip išpuiko, jog vaikšto lyg užrištom akim ir tyčia stengias nieko nematyti.

Ponsija. Ką aš galiu padaryt? Bėdos saujoje neužgniaušiu — perdaug esu užguita, neturiu balso. Tau atrodo čionai tylu? O kiekvienam kambary — audra! Kada ji prasi-verš laisvėn, visi mes lėksime kūlvartom. Iš-klojau, kas man knietėjo, žinokitės.

Tarnaitė. Bernarda galvoja, kad ji bai-

siausia galiūnė, o nesupranta, ką reiškia vyras, kai aplink jį — vien silpnos moterys.

P o n s i j a. Kaltas ne tik Pepė Čigonas. Tiesa, pernai jis raitė kulnus apie Adelą, ir jinais dėl jo iš galvos kraustėsi, bet dabar nedėrėtų jai taip skeryčiot ir jį kibinti. Vyras juk lieka vyru.

T a r n a i t ė. Kai kas sako, kad Pepė mėgdavo su ja pasišnekučiuoti.

P o n s i j a. Teisybė. (*Pusbalsiu*) Visko buvo.

T a r n a i t ė. Ir kuo gi ta velniava baigsis?

P o n s i j a. Norėčiau aš atsidurti už jūrų marių, kuo toliau nuo tų pragariškų namų.

T a r n a i t ė. Jeigu Bernardai pavyks pagreitinti vestuves, gal tąsyk neatsitiks nieko blogo?

P o n s i j a. Nebėr kelio atgalios — per giliai įbrista. Adela nors ir į ugnį šoks be jokios atodairios, o seserys ją budriai seka.

T a r n a i t ė. Martirija irgi neatsilieka!

P o n s i j a. Toji — pati aršiausia. Gyva angis. Mato, jog Čigonas ne jos nosiai, ir gatava iš pykčio kitus užbadyti.

T a r n a i t ė. Žiezulos prakeiktos!

P o n s i j a. Ne. Tik — moterys be vyrų.

O tokiais atvejais — į šalį visos giminystės!
Cit! (*Klausosi*)

Tarnaitė. Kas ten?

Ponsija (*keliasi*). Šunys loja.

Tarnaitė. Lyg ir vartelius kažkas atidarė.

*Pasirodo Adela su apatiniu sijonu ir
kikliku*

Ponsija. Tu dar neatsigulei?

Adela. Gerti užsinorėjau. (*Ima nuo stalo stiklinę ir geria*)

Ponsija. Aš maniau, kad jau miegi.

Adela. Troškulys mane išbudino. O jūs kodėl vis ant kojų?

Tarnaitė. Jau einam.

Adela išeina

Ponsija. Eime.

Tarnaitė. Mūsų poilsis — užtarnautas. Bernarda per dienų dienas nė atsipūsti neduoda.

Ponsija. Paimk lempą.

Tarnaitė. Šunys plėšosi kaip pasiutę!

Ponsija. Užmigti per juos negalėsime.

Abi pasišalina.

Scenoje pasidaro beveik tamsu. Įeina Marija Chosefa su avele ant rankų

Marija Chosefa

Eikš, avyte, eikš, dukryte,—
Čia jau gelsvas pamarys.
Še tau pieno ir pyrago. . .
Skruzdės, bėkit pro duris!

Bernarda —
Piktesnė už leopardą.
O Magdalenà —
Tikra hienà. . .
Mik, mik, avyte mano,
Bė-ė-ė!
Mes parnešime žalią
Betliejaus šakelę.

Nesinori šiandie miego. . .
Nerkim pro vartus greičiau!
Ten, pakrantėj, iš koralų
Aš trobelę pastačiau.

Bernarda —
Piktesnė už leopardą.
O Magdalenà —
Tikra hienà.
Mik, mik, avyte mano,
Bė-ė-ė!
Mes parnešime žalią
Betliejaus šakelę.

Pasitraukia niūniuodama

Įeina Adela. Ji baukščiai dairosi į šalis, paskui smunka pro duris diendaržin. Pro kitas duris įeina Martirija ir, pilna nerimo, sustoja vidury scenos, tarsi ko lūkuriuodama. Ji taip pat su apatiniu sijonu, ant pečių — juoda skraistė. Iš priešingos pusės pasirodo Marija Chosefa

Martirija. Bobut, kur einat?

Marija Chosefa. Tu man atidarysi duris, ar ne taip? Kas tu per viena?

Martirija. Kaip jūs čia atsiradot?

Marija Chosefa. Aš pabėgau. O tu kas tokia būsi?

Martirija. Eikit gulti.

Marija Chosefa. Tu — Martirija, aš tave pažinau. Martirija... Tavo veidas kaip Martirijos. O kada turėsi dukrytę? Aš jau va — pagimdžiau.

Martirija. Iš kur jūs paėmėt šitą avelę?

Marija Chosefa. Taip, tai avelė, žinau. Bet kodėl gi jinai negali būt mano dukrytė? Geriau pagimdyt avelę, negu visai nieko nepagimdyti. Bernarda — piktesnė už leopardą. Magdalena — tikra hiena.

Martirija. Tyliau, nerėkite.

Marija Chosefa. Teisybė, nereikia

šaukti. Kaip tamsu aplinkui! Manai, kad jeigu esu žila, tai negaliu turėt vaikų? Galiu, galiu, galiu! Šito kūdikio plaukai bus irgi žili, ir jam gims vaikutis, o tam — dar vaikutis, ir visi jie bus žili kaip obelis, ir mes būsim lyg bangos — viena, antra, trečia banga. . . O paskiau mes susėsime krūvon, visų plaukai — žili žili, ir mes būsim puta. Kodėl šičia nėra baltos putos? Kodėl tik juodas gedulas?

Martirija. Š-š-š, nutilkit.

Marija Chosefa. Kai gimė mano kaimynei kūdikis, aš nešiojau jai šokoladą, o po to — jinau man, ir taip visą laiką, ir taip visą laiką. Tu pražils, bet kaimynės pas tave neateis. Aš turiu skubėti, bet bijau šunų — dar įkąs. Ar palydėsi mane į gatvę? Aš noriu į gatvę. Noriu matyti daug namų — ir kad visur būtų atdaros durys, ir kad šeimininkė gulėtų lovoj su savo mažyliais, o jų tėtis sėdėtų ant suolo prie durų. Pepė Čigonas — didvyris. Jūs visos išsimylėjusios jį. Bet jūsai jus suės, nes esat kviečių grūdėliai. Ne, ne kviečių grūdėliai. Lepšės varlės!

Martirija. Užtenka. Eikit į lovą. (Stumia ją)

Marija Chosefa. Gerai. Ar tu mane paskui išleisi? Tikrai?

Martirija. Būtinai.

Marija Chosefa (*verkdamą*)

Eikš, avyte, eikš dukryte,—

Čia jau gelsvas pamarys.

Še tau pieno ir pyrago...

Skruzdės, bėkit pro duris!

Martirija užrakina duris, pro kurias išėjo Marija Chosefa, ir eina prie durų į diendaržį; paskui valandėlę stabtelia, tarsi dvejojama, ir žingtelia dar porą žingsnių

Martirija (*pusbalsiu*). Adela! (*Pauzė. Prieina prie pat durų. Garsiai*) Adela!

Pasirodo Adela kiek ištaršytais plaukais

Adela. Ko tau reik iš manęs?

Martirija. Palik tą žmogų!

Adela. Kas tu tokia, kad man drįsti taip įsakinėti?

Martirija. Padoriai moteriai jis ne pora.

Adela. O kaip tu norėtum būt mano vietoj!

Martirija (*garsiai*). Laikas man su tavim pakalbėt. Toliau šitaip tęstis negali.

Adela. Tai tik pradžia. Aš pasirodžiau stipresnė ir nugrūmiau tave. Tu neturi mano ryžto ir užmojo. Aš mačiau mirtį po šituo stogu ir išėjau pasiimti to, kas man teisėtai priklausė.

Martirija. Tam beširdžiui ne tu galvoj, o kità. Kam tu pastoji kelią?

Adela. Jis geidžia jos pinigų, bet pats į mane seniai akis pražiūrėjo.

Martirija. Aš tau jo atmušti neleisiu. Jis ves Angustiją.

Adela. Tu žinai geriau, negu aš, kad jisai jos nemyli.

Martirija. Savaimė aišku.

Adela. Tu tai puikiai žinai, nes pastebėjai, kad jis myli mane.

Martirija (*su aitra širdgėla*). Taip!

Adela (*priėjusi arčiau*). Jis myli mane! Jisai mane myli!

Martirija. Įsmeik man pašonėn peilį, jei tau patinka, tik, susimildama, to nebekartok!

Adela. Štai kodėl tu stengiesi žūt būmus perskirti. Lai sau glėbesčiuojasi su nemylima — tavęs tai nė kiek neįaudina, manęs taipogi. . . Tegu nors ir šimtą metų pragyvena su Angustija, bet kad jis mane apkabintų ar pamyluotų — neduok, viešpatie! Nes ir tu trokšti jo glamonių! Ir tul!

Martirija (*tragiškai*). Taip! Jausmų jokia skraiste nepaslėpsi. . . Leisk tau pasakyti atvirai — ir tegu iš to kartėlio širdis man sprogsta lyg pernokęs obuolys. Taip, aš jį myliu!

A d e l a (*ūmai ją apkabindama*). Martirija, Martirija, aš niekuo dėta!

M a r t i r i j a. Nesiglėbesčiuok! Nesugraudinsi manęs, nepravirkdysi. Žvelgiu į tave ir galvoju: ne, tu man nebe sesuo, tu man — tik-tai moteris. Mudvi dabar svetimos. (*Atstumia ją*)

A d e l a. Atseit, tokia jau likimo valia. Kam lemta nuskęsti, tas ir nuskęs. Pepės Čigon niekam neatiduosiu. Mes su juo nendryne paupy susitinkame.

M a r t i r i j a. Negali būti!

A d e l a. Po to, kai pažinau jojo lūpų skonį, mane dusina šių namų tvaikas. Aš pasielgsiu, kaip jis panorės. Tegul visas kaimas bado į mane degančiais neapykanta pirštais, tegul užja mane tie, kur padoriais nešasi,— aš kantariai pakelsiu savo kryžių, nelyginant moteris, tampančios vedusiųjų meilužėmis.

M a r t i r i j a. Tylėk!

A d e l a. Taip, taip, tikrai. (*Pusbalsiu*) Einau gult, o jis lai eina su Angustija prie altoriaus — koks man skirtumas! Aš gyvensiu viena mažame namelyje, ir jįsai vaikščios ten, kada tinkamas, kada tik panūs mane aplankyti.

M a r t i r i j a. Kol bent vienas kraujo lašas tvinksi mano gyslose,— to nebus niekad!

A d e l a. Kas prieš mane tu, sukiužėle? Aš

ir piestu pasistojusį žirgą vienu savo piršteliu paklupdyt sugebėčiau!

Martirija. Nekelk balso, nesiutink. Mano širdis pritvinkusi tokio apmaudo, jog aš bijau, kad jis pačios manęs nepasmaugtų.

Adela. Mus moko mylėti seseris. Tačiau dievas, matyt, mane pamiršo ir tyčia nugramzdino tamsybėn, nes kuo ilgiau žiūriu, tuo vis labiau man atrodo, jog regiu tave pirmą kartą.

*Pasigirsta švilpesys, ir Adela šoka prie durų.
bet Martirija jai pastoja kelią*

Martirija. Kur tu bėgi?

Adela. Atsitrauk nuo durų!

Martirija. Prasibrauk, jei gali!

Adela. Šalin!

Susikimba

Martirija (rėkia). Motin, motin!

*Pasirodo Bernarda. Ji su apatiniu sijonu,
apsisiautusi juoda skara*

Bernarda. Susipraskit, liaukitės. Kokia aš nelaiminga, kad neturiu savo rankoje dangaus perkūnų!

Martirija (rodydama į Adelą). Ji buvo su juo! Antai, žiūrėkit — visas sijonas šiaudais apkibęs!

Bernarda. Štai kur tu latrauj! Kaip paskutinė prasčiokė... (Išėjusi puola prie Adelos)

Adela (drąsiai ją pasitikdama). Gana riksmų, pasibaigė kalėjimo tironija! (Adela išmuša motinai iš rankų ramentą ir perlaužia jį pusiau) Su budelio lazda štai kaip elgiuos! Toliau — nė žingsnio. Nepripažįstu nieko, išskyrus Pepe.

Magdalena (išeidama). Adela!

Pasirodo Ponsija ir Angustija

Adela. Aš jo žmona! (Angustijai) Aišku tau? Eik į diendaržį ir pranešk jam, kad tu tai žinai. Jis ten, lauke, jaudrintas kaip jaunas liūtas.

Angustija. Viešpatiel

Bernarda. Kur medžioklinis šautuvas? (Išbėga tekina)

Martirija puola jai iš paskos. Scenos gilumoj pasirodo Amelija; ji sustoja ir, atsišliejusi galvą į sieną, išgąstingai žiūri į seserį

Adela. Nieks manęs nepalauš! (Nori išeiti)

Angustija (bandydama jėgą ją sulaikyti). Tu iš čia neišspruksi — per anksti

triumfuoji, plėšikel! Tu sutepei mūsų šeimos garbę!

Magdalena. Palik ją, tegu sau nešdinasi, kad tik niekuomet jos daugiau nebemaitytumel!

Girdėti šūvis

Bernarda (įeidama). Bėk dabar, kad tokia narsi, ieškok jo.

Martirija (įeidama). Galas Pepi Čigonui!

Adela. Pepel! Dieve manol... Pepel (Išbėga)

Ponsija. Jūs užmušėt jį?

Martirija. Ne, jisai šoko ant žirgo — ir dingo.

Bernarda. Tai ne mano kaltė... Moteris nemoka šaudyti.

Magdalena. Kam gi tada reikėjo skelbti...

Martirija. Tyčia, kad ji taip pamanytų... Aš marias kraujo praliečiau ant jos galvos!

Ponsija. Išsigimėlė!

Magdalena. Velniai ją apsėdo!

Bernarda. Gerai, kad tu šitaip pasakei.

Pasigirsta trenksmas

Adela, Adela!

P o n s i j a (*prie durų*). Atidaryk!
B e r n a r d a. Atrakink. Negalvok, kad
sienos apsaugo nuo gėdos.

T a r n a i t ė (*įeidama*). Kaimynai atbudol!
B e r n a r d a (*tyliu balsu, panašiu į pri-
slopintą staugimą*). Atidaryk, arba išlaušiu
duris!

Pauzė. Kraupi tyla

A d e l a (*Atsitraukia nuo durų*) Duokit plak-
tuką.

*Ponsija stumtelėjusi atveria duris ir įeina vi-
dun, bet, klaikiai suklikusi, išbėga atgal*

Kas atsitiko?

P o n s i j a (*griebdamasi už gerklės*). Ne-
linkiu aš niekam tokios mirties!

*Seserys atšoka atatupstos. Tarnaitė žegnojasi.
Bernarda surinka ir puola pirmyn*

Neik ten!

B e r n a r d a. Aš neisiu, nei Pepe, tu likai
gyvas ir skrendi sau raitas pavėsingais miškų
takais, bet anksčiau ar vėliau vis tiek pat įkliū-
si! Perpiaukit jai virvę! Mano duktė mirė ne-
kalta. Prašau ją nunešt į jos kambarį ir aptai-
syti baltai, kaip skaisčią mergaitę. Niekam nė
žodžio! Ji mirė nekalta. Liepkite paryčiu
skambinti visais varpais.

Martiri ja. Kokia jina! laiminga, kad gavo jį pažinti!

Bernarda. Nereik dejonų. Mirčiai turime žvelgti į akis. Tylos! (*Kitai dukteriai*) Nustok, sakau, verkti. (*Kitai dukteriai*) Ašaroti galėsi tuomet, kai būsi viena. Mes visos pasinersime gedulo jūron. Taip, jauniausioji Bernardos Albos duktė mirė nekalta. Girdite? Tylos, tylos, sakau jums! Tylos!

UŽDANGA